

קדושת ציון

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ז • דרישת ציון על טהרת הקודש
גליון כ"ג, אב ה'תשע"ז • מופץ באלפי עותקים בכל ריכוזי היהדות החרדית

לכתר כזה שאינו הולמתם ולהיות מעפילים לעלות ולשבת כורסא מלכותא דנא בישראל.

רבותי! שאלה העומדת כעת על הפרק לפני גדולי התורה כבר הייתה לעולמים. כאשר חכמים הגידו דבר זה שאלו לחכמים ולנבונים ולא פרשוה עד שבא הקב"ה בעצמו ופרשה, על מה אבדה הארץ, על עזבם את תורתי, זאת אומרת - המקום ב"ה חפץ להושיב בארצו הקדושה יהודים כאלה אשר נשמה באם אשר יכירו ויאמרו 'ה' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה'. אבל יהודים למחצה ולשליש ולרביע רצוצי הנשמות עוזבי תורה לא להם הארץ. כאשר יאמר הנביא "נותן נשמה לעם עליה" ופרש"י במס' כתובות ק"י הכונה לארץ ישראל. ולכן התורה שהיא נשמת האומה אך המאור שבה יאיר את נפש הישלי ויצהיר את נשמתו. ואחרי אשר עזבו את תורת ה' הרי כבר אבדו עי"ז את נשמתם שוב חסרי נשמות כאלה, הארץ תעזב מהם.

דברים שאמר בכנסיה הגדולה במריבנד - אלול התרצ"ז

רבותי! יש לנו ספר תורה קדוש אשר נאמר עליו 'תורת ה' תמימה', ואם חסרה אות אחת הרי זה פסול מקדושתו, יש לנו גם ארץ קדושה אשר גם עליה נאמר כי קדושתה היא כשכל ישראל עליה, ולכן רק אנשים כאלה אשר להם העוז המר לקרוע גזרים מתורתנו התמימה והקדושה - הם הם אשר ירהבו בנפשם לקרוע גם את ארצנו לגזרים. אבל אנחנו שומרי התורה וחרדים על דבר ה' של תורה שבכתב ושבע"פ נמראשו עד סופו מוסרים את נפשנו על כל אות ועל כל ממנהג שבישראל - בשום אופן לא נוכל להסכים לותר אפילו על צעד ושעל אחד מארצנו הקדושה...

ויותר יגדל כאב הלב ושפך דם לבנו על האנשים קטני ערך אשר לא דעת ולא תבונה להם להבין את ערך דבריו של דברי הנביא - 'על כסאו לא ישב זר ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו'. ואיך ירהיבו בנפשם עוז להתכונן

ימנע צעמוד 3

<p>משפטי ציון הרב אברהם הימן</p>	<p>דבר העורך הרב יהודה אפשטיין</p>	<p>דעת תורה מאת הגאון רבי מנחם זמבה</p>
<p>הספר 'זיואל משה' הרב חיים והב</p>	<p>שאלת ציון הרב דוד שניידר</p>	<p>ציון במשפט תפדה הרב אליהו ברים</p>
<p>ימי ציון הרב יעקב גללים</p>	<p>פגישה היסטורית הרב יצחק מרגליות</p>	<p>ספר קול התור הרב חיים פרידמן</p>
<p>והיו לאחדים בידך הרב מנשה בן יוסף</p>	<p>עמא פזיזא הרב נפתלי סופר</p>	<p>זכו אחישנה - לא זכו בעתה בעקבי הצאן</p>
<p>זיכוי הרבים ניתן לתרום לאגודה בקלות</p>	<p>דעת ציון הרב יהודה אפשטיין</p>	<p>חזון ציון הרב רפאל ספייער</p>

דבר העורך הרב יהודה אפשטיין

הקדושים, והם מתפארים בכך שממשלת ישראל שומרת על חופש הפולחן של "כל הדתות".

דומה, כי מצב כעין

זה טרם היה בהיסטוריה של עמנו. הארת פנים מצד אחד בכל הקשור למצבנו הגשמי, ובמובן מסוים גם הרוחני, ומאידך – ריחוק מוחלט מהיעוד המלא והשלם של כלל ישראל – השכנת השכינה כאן בארץ, כינון ממלכת כהנים וגוי קדוש וחידוש עבודת המקדש.

ונראה לומר, כי מלבד החורבן החיצוני ביחס ליעוד אותו הזכרנו, אנו מצויים קודם כל במצב של חורבן פנימי. רבים מזרע ישראל אינם מחשיבים את התורה כלל, עד שבראותם את רמת החיים האדירה שזכינו לה, את המכשור הרפואי המתוחכם ואת אמצעי התחבורה ההולכים ומתחדשים חדשות לבקרים – זוהי גאולתם ופדות נפשם. מבחינתם אין דבר מעבר לכך, ואכן מי שחווה את קשיי החיים של הדורות הקודמים [ואינני מתכוון דווקא לניצולי שואה, שם הדבר קיצוני בהרבה] עלול לטעות ולראות במצבנו את תכלית הטוב. אחרים יכנסו יותר אל הקודש פנימה, והם יראו בפריחת הספרות התורנית, בריבוי האברכים ובתיקונים הרבים שנעשו בהלכות שונות את פסגת השאיפות. ואכן, מי שנאלץ לכתת את רגליו באירופה החשוכה בכדי לברך על אתרוג כשר, מתמוגג היום כשזכוכית מגדלתו בידו לנוכח השפע העצום שהניבה ארצנו הקדושה, ובעודו תר אחר בלעטלאך מיקרוסקופי, אף הוא מרגיש כי הגענו לתכלית.

אולם אותם אלו המבינים את עומק החורבן, את הניתוק בין שמים לארץ, את הפרוד בין הדוד לרעייה, ימשיכו לצפות לתיקון השלם והאמתי, זה שאינו נראה בנתוני ה-OECD, ואף לא ביריד ארבעת המינים. ודווקא כעת, כאשר הדברים האחרים לכאורה הולכים ומשתלמים, הן בגשמיות והן ברוחניות, ניתן ביתר קלות למקד את הבכי ואת הקינה על נקודת החורבן האמיתית, המרכזית, אשר כל השאר נובעות ממנה – על העדר השכינה מישראל. מי יתן ונדע לשים אל לבנו את הדברים, ומתוך כך נבוא לידי פעולה מעשית למען התיקון השלם, בו נראה עין בעין בשבוע ה' לציון. ■

כמדי שנה עם פרוס ימי בין המצרים וחודש אב, עולות התהיות המעסיקות את מי שלבו ערים למציאות המתהווה, את כל מי שעבודת ה' אצלו היא דבר אמתי ששייך לחיים הממשיים ולא דבר מופשט ששייך לעבר או לעתיד, רק לא להווה. רבים תוהים ושואלים, האם הבכי והאבל כיום צריכים להיות באותה רמה שהיו בזמן בו גלינו לבין האומות, או שמא לפחות מה שנאמר על הארץ, ואולי אף על העיר – אין לו מקום עוד בימינו, כאשר חזרנו לארצנו, ועיר האלוקים אינה עוד שביה ביד זרים. האם לא השתנה דבר מימי מסעי הצלב, בהם ישבנו על הרצפה מתוך בכי מר על מצבנו, לא רק על העבר אלא גם על ההווה, או שמא כיום נדרשת התיחסות שונה, ואם כן – מהי?

אדם מתבונן סביבו ורואה המוני יהודים עולים לירושלים. מאות אלפים גרים בעיר המורחבת, כבישים סלולים, פקקי תנועה, ורכבת קלה נעה על המסילות. עולם התורה שוקק חיים, ורק בשיבת מיר המעטירה ניתן לצפות בלומדי תורה יותר ממה שהיה בכל אירופה לפני השואה, כאשר מתוכם רבים רבים יודעי ש"ס ופוסקים, מי יותר ומי פחות. שכונת בית וגן מלאה בשיבות, ורוב תלמידי כתה א' בעיר פוקדים את מוסדות החינוך החרדיים. האם יכולנו לחלום על מצב כזה לפני מאה שנה? וביחס לפריחת עולם התורה, דומני שאף לפני שלושים, ואולי אף עשרים שנה, קשה היה לדמיין שכך יהיה המצב.

כמובן, יצביעו כולם על מקום מקדשנו, העיקר עדיין חסר, הר בית ה' עודנו שבו בידי ערלי לב, והעובדה שבידי ישראל הכח לשנות מצב זה ואינה עושה כן – אין זו נחמה, כי אם תוספת צער, על כך שאנשים מזרע ישראל הם כיום המעכבים אותנו מלבוא ולהראות לפני מלכנו כחפצו. ניתן גם להצביע על עשרות בתי תפלה ארורים של עבודה זרה השוכנים בעיר העתיקה ואשר ממשלת הכפירה מגנה עליהם במקום להסירם מהעולם. עד כדי כך קהו החושים הטבעיים, שניתן לשמוע דוברים שומרי מצוות המייצגים כביכול את האינטרס היהודי במקומות

המשך דעת תורה

ולהגדיל תורה בישראל, ואז נוכל לקוות שבעזה"י ישיב שבות הארץ כבראשונה.
מתוך "הפחדים", שנה י"א, חוברת ו' עמוד 14 - 15.

אנחנו הנגשים לעבודת הארץ ובנינה – החובה עלינו להסיר את שורש החטא שהיא סיבת אבדת הארץ, ולשום את כל מגמתנו להקמת התורה להרבות

משפטי ציון הרב אברהם הימן

משפט המכפיפה עצמה
למלכות שמים.

נושא זה, של מדינה
יהודית הנאמנה לתורה,
הוא רחב ועמוק. הקושי
הגדול הוא שאין שולחן ערוך
והלכות פסוקות וקצובות למשפט
מדיני הן מבחינה רעיונית והן מבחינה חוקתית.

חיי הגלות יצרו ספרות משפטית ענפה ביחסים
שבין אדם לחברו ברמה הפרטית [חו"מ] ופחות ברמה
הכללית המדינית. הרעיונות הנשגבים שמעניקה לנו
תורתנו הקדושה נותרו מבחינה מסוימת בכת, ורבותינו
האחרונים לא תרגמו לנו אותם לשפת היום-יום וחי
המעשה. [כתוצאה מכך, אפשר למשל לראות אדם
שביצע עבירת בניה וכדומה באופן שאין פגיעה באדם
מסוים, ולאחר שנענש הוא רוטן - 'אוי גלות, גלות',
ומיחל שהמשיח יבוא כבר תוך שהוא מעלה בדמיונו
שאז יניחוהו לנפשו לעשות ככל העולה על רוחו,
שהלא לבטח השופט יהיה חברו מהשטיבל, שבקריצה
אחת יסדר לו את כל ענייניו, וד"ל]. מחמת זה ישנם
רבים הטוענים [ולדאבון לב גם מקרב שומרי התורה
והמצוות], כי כיום התורה אינה יכולה לשמש מקור
השראה וסמכות שלטונית הן מבחינה מדינית כלפי
העולם המערבי כולו בכלל וכלפי עמי האזור בפרט והן
מבחינה פוליטית כפי שהיא מורכבת כיום. לטענתם,
נסיון המדינה היהודית בעבר הוכיח שעם ישראל היה
שרוי במשך חלק גדול מהזמן במלחמות אלים ועקובות
מדם, עד שעלי-ידי הפילוג בין הקנאים לתושבי
ירושלים חרבו הבית והמדינה. נסיון העבר הוכיח, כי
שלטון מלוכני הוא מקור לשחיתות וסיאוב, והעולם
ברובו עבר לשיטת השלטון הדמוקרטי, כשלכאורה
התורה אינה מכירה בצורת שלטון כזו.

אמנם תורתנו, מלבד היותה תורת אמת, היא גם
תורת חיים ויש בה מענה ברור לכל שאלות החיים בכל
סיטואציה שהיא. סדרי שלטון משפט ומנהל תקינים
הם משאלות החיים הקריטיות ביותר, ונביא כאן מדברי
הרמב"ם בעניין זה ב'מורה הנבוכים' חלק ב' פרק מ', וז"ל -

"כבר נתבאר היטב, כי האדם מדיני בטבע, ושטבעו
שיהא בתוך חבורה, ואינו כשאר בעלי החיים, אשר אין
לו הכרח להיות בחבורה. ומחמת ריבוי ההרכב במין
זה, לפי שהוא מורכב אחרון כמו שידעת, רב ההבדל
בין יחידיו, עד שאפשר שלא תמצא שני אחדים
תואמים במין ממיני המדות כלל... ואין כמו השוני
הזה האישי העצום מצוי באף אחד ממיני בעלי החיים,
ולא השוני בין אישי כל מין קרוב זה לזה פרט לאדם,
שאתה תמצא שני אחדים ממנו כאילו הם משני מינים
בכל מדה ומדה, עד שתמצא אכזריות אחד מגעת עד
כדי לשחוט צעיר בניו מרוב הכעס, ואחר יחמול על

לנוכח דרישת ציון ההולכת
וגוברת בקרב ציבורים
נרחבים, כאשר רבים מבני
היהדות הנאמנה מהרהרים
בדעתם, וחלקם אף בקולם,
בדבר האפשרות הריאלית
של כינון שלטון יהודי המתנהג
על-פי ערכי התורה, חוקיה ומשפטיה בארץ

הקדושה, שזו משאת נפשה של האומה מאז חרב בית
המקדש ועמו שלטון התורה, דא עקא שכמיהה עמוקה
זו ציירה בדמיונם של רבים חזון אוטופי של מדינה
אידיאלית בה כולם למגדוליהם ועד קטניהם יראי ה'
חושבי שמו, אין פרוץ ואין יוצאת ואין צווחה. אמת,
שכן הבטיחו נביאינו לאחרית הימים, וכמו שכתב
הרמב"ם בהלכות מלכים ומלחמותיהם פרק י"ג הלכה ט' -
"ובאותו הזמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה, ולא
קנאה ותחרות... ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת
את ה' בלבד". אמנם, כמי שאמונים על דברי הנביאים
וחז"ל, שפרשו לנו בכמה מקומות שתהליך הגאולה
יתרחש בהדרגה שלב אחר שלב ולא בבת אחת, וכמו
שאנו זוכים לראות עין בעין בהתגשמות הדברים, אין
לנו אלא להתבונן במציאות שלנו כיום על-פי חזון
הנביאים ולנווט את דרכנו בהתאם להכוונת התורה.

אומר הנביא מיכה (ד', ט) - "ואתה מגדל-עדר
עפל בת-ציון עדיך תאתה ובאה הממשלה הראשונה
ממלכת לבת-ירושלם". ומפרש שם המלבי"ם,
שזה יהיה בשלוש מדרגות, תחילה 'בת ציון עדיך
תאתה', שהגלויות תתקבצנה אליך, ואחר זאת 'ובאה
הממשלה הראשונה' - תבוא ממשלה קטנה, שתהיה
להם קצת ממשלה והנהגה כמו שהיו לישראל בימים
הראשונים לפני מלך מלך לבני ישראל, שהיו להם
שופטים מנהיגים אותם, ואחר זאת תבוא 'ממלכת לבת
ירושלים', תהיה להם מלכות קבועה, שהיא מלכות בית
דוד, שאחר-כך ימלך המלך המשיח בממלכה קבועה,
שמלכות בית דוד תתגלה בהדרגה ותחילה לא יהיה
אלא במדרגת שופט, ויתעלה לאט לאט עד שתהיה
לה' המלוכה. ועיני עוד במגילה י"ז: - "ומה ראו לומר
קיבוץ גלויות לאחר ברכת השנים - דכתיב ואתם הרי
ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי
קרבו לבוא. וכיון שנתקבצו גלויות - נעשה דין ברשעים,
שנאמר: ואשיבה ידי עליך ואצרף כבר סיגין, וכתוב
ואשיבה שפטיך כבראשונה...". היום, אם כן, כאשר אנו
עדים לקיבוץ גלויות, אלא שעדיין לא זכינו שישונו
שופטינו כבראשונה ויועצנו כבתחילה, אלא אנחנו
עדיין בשלב הקודם [וכפי שמשתמע, שבין שלב קיבוץ
גלויות לבין 'השיבה שופטינו', השופטים והיועצים
יהיו רשעים שלא כבתחילה], מכל מקום מוטלת עלינו
החובה להיערך לשלב הבא, בו תיכון ממשלה ומערכת

שיבקשם, והם מזונותיו ושאר הנהגת גופו, כגון מדור ומרחץ וזולתם. וזה לא יתכן לאדם אחד בודד כלל, ואי אפשר שיושג כשיעור הזה לכל אחד כי אם על-ידי ההתקבצות המדינית כפי שכבר ידוע, כי האדם מדיני בטבע. ושלמותו האחרונה היא שיהיה הוגה בפועל, כלומר שיש לו דעה בפועל... וברור הוא, כי השלמות הזו האחרונה אין בה מעשים ולא מדות, אלא היא השקפות בלבד שכבר הוביל אליהן העיון וחייב אותן המחקר. וכן פשוט הוא, כי השלמות הזו האחרונה הנעלה אי אפשר להשיגה אלא לאחר השגת השלמות הראשונה, לפי שהאדם אי אפשר לו לצייר מושכלו אפילו יסבירוהו לו - כל שכן שיתעורר לכך מעצמו - כשיש בו כאב או רעב גדול או צמא או חום או קור חזק, אלא לאחר השגת השלמות הראשונה אפשר להשיג השלמות האחרונה אשר היא יותר נעלה בלי ספק, והיא סיבת הקיום הנצחי^[*], לא זולתה. ותורת האמת באה להועילנו שתי השלמויות גם יחד, כלומר תיקון מצבי בני אדם זה עם זה בסילוק העושק ובהתנהגות במדות הטובות הנעלות, כדי שיתאפשר קיום אנשי המדינה ותמידותם בסדר אחיד כדי שישג כל אחד מהם את שלמותו הראשונה ותיקון הדעות ומתן השקפות נכונות, שמהם תושג השלמות האחרונה..." - עיי"ש עוד.

מתבארים, אם כן, מדברי הרמב"ם שני עניינים - האחד, שהאדם זקוק מטבעו לחברה ואינו יכול לחיות לבד, והשני - שאמנם השלמות הרוחנית והנפשית היא המטרה הסופית, אבל אי אפשר להשיג אותה בלא השלמות הגשמית, ומשום כך היא קודמת. והתנאי הראשון בשלמות גשמית הוא ליצור חברה מתוקנת, ולכן התורה הרחיבה הרבה בענין הזה של בין אדם לחברו.

כעין זה מצינו גם כן בדברי הר"ן בדרשות - ד"ה וז"ל - "ידוע הוא כי המין האנושי צריך לשופט שישפוט

הריגת פשפש או אחד הרמשים ותרך נפשו לכך, וכך ברוב המקרים. וכיון שיהיה טבעו מחייב שיהא באישיו השוני הזה והחברה הכרחית לטבעו, לא יתכן בשום אופן שתצלח חברתו כי אם על-ידי מנהיג בהחלט יאזן את פעולותיהם, וישלים את החסר ויחסר את המרובה, וינהיג מעשים ומדות שיעשו את כולם כפי נוהג אחיד תמיד עד שיעלם השוני הטבעי בריבוי התאום המוסכם ותהיה החברה תקינה. ולפיכך אני אומר כי התורה, ואף-על-פי שאינה טבעית, יש לה מבוא בענין הטבעי. והייתה מחכמת הבורא בקיום המין הזה, כיון שרצה מציאותו, שנתן בטבעו שיהא לאישיו כח הנהגה..."

ועיין עוד בחלק ג' פרק כ"ז, וז"ל שם -

"מטרת כלל התורה שני דברים, והם תיקון הנפש ותיקון הגוף. תיקון הנפש הוא כדי שיושגו להמון השקפות נכונות כפי יכולתם, ולפיכך יהיו מקצתן בפירוש ומקצתן במשל, לפי שאין בטבע המוני עמי הארץ שתהא יכולתם שלמה להשגת אותו הדבר כפי שהוא. אבל תיקון הגוף הרי יהיה בתקינות מצבי עסקיהם זה עם זה, וענין זה יהא שלם בשני דברים, האחד סילוק העושק מביניהם, והוא שלא יהיה כל אחד מבני אדם ראשי לעשות כחפצו ועד היכן שתגיע יכולתו, אלא יכפף למה שיש בו תועלת הכלל, והשני - להקנות לכל אחד מבני אדם מדות מועילות בחברות כדי שיהיו ענייני המדינה תקינים. ודע, כי שתי המטרות האלו, האחת בלי ספק גדולה בחשיבותה, והיא תיקון הנפש, כלומר מתן ההשקפות הנכונות, והשניה קודמת בטבע ובזמן, כלומר תיקון הגוף, והיא הנהגת המדינה ותקינות מצבי כל אנשיה כפי היכולת, והשניה היא היא החמורה, והיא אשר הופלג בקביעתה וקביעת כל פרטיה, לפי שלא תושג המטרה הראשונה כי אם לאחר השגת זו השניה. והוא שכבר הוכח, שיש לאדם שתי שלמויות - שלמות ראשונית, והיא שלמות הגוף, ושלמות אחרונה, והיא שלמות הנפש. והנה שלמותו הראשונית היא שיהיה בריא כפי מיטב מצביו הגופניים, וזה לא יהיה אלא במצאו צרכיו בכל עת

[*] כלומר השארות הנפש.

הדרת קלף

עיבוד קלף בעפצים

העיבוד המהודר לדעת כל הפוסקים להזמנת שיעור ומצגת ללא תשלום

קלף ועיל משועבד בעפצים לסת"מ בכל גודל.
בתים מהודרים וריצעות ענ"ח במחיר מדהים.
דיו עשן שמנים דמב"ם.
פרשיות בכל כתב לפי הזמנת.

יהודה שרוז סלפון: 054-8401323 Email: yecherec@gmail.com

וכמו שכתב הרמב"ם - "ולזכות אלף חוטאים יותר טוב ונכסף מהרוג זכאי אחד יום אחד" (ספר המלוות, לא תעשה ר"ע). אולם מונחת כאן סתירה בעצם, שהלא אותו דבר ה' מגלה גם כן אפס סבלנות לכל חריגה מהנורמות המוסריות כפי שהתורה רואה אותן, מפני שבסופו של דבר זה מוביל להרס וחורבן. כיצד, אם כן, נוכל לקיים את שני הדברים גם יחד? על־מנת ליישב את הסתירה הזאת ולצמצם את אפשרות ה"נבל ברשות התורה", הסמיכה התורה את מוסד המלוכה, כלומר סמכות שלטונית נרחבת, אשר בכחה להרחיב את הדין הפלילי לעת הצורך [אמנם תפקיד המלך במובנים מסוימים רחב יותר, אולם כעת אנו מתמקדים בעיקר בדין הפלילי]. בנקודה זו, של מעמד המלך, ובשאלה מהיכן הוא שואב את סמכותו דנו רבותינו הראשונים. משנה סדורה בעניין זה והתייחסות נרחבת יותר מבחינה פילוסופית רעיונית וגם מבחינה פרקטית למחות החיבור בין דת ומדינה מצאנו בעיקר אצל רבותינו הספרדים בתקופת תור הזהב, הלא הם הרמב"ם, הר"ן והאברבנאל.

בפרקים הבאים בעה"ת נבאר את שיטות הראשונים בפרטות.

בין פרטיו, שאם לא כן איש את רעהו חיים בלעו, ויהיה העולם נשחת. וכל אומה צריכה לזה ישוב מדיני, עד שאמר החכם שכת הלסטים הסכימו ביניהם היושר (אפלטון, כמדיוס, ב', 351). וישראל צריכין זה כיתר האומות...".

אמנם באותו דרוש מציג הר"ן בעיה מובנית בניהול המשפט הפלילי על־פי התורה, וז"ל - "ונבאר עוד כשנניח צד אחד מהצדדים, הרי שנינו בפרק היו בודקין (סנהדרין י:). תנו רבנן מכירים אתם אותו כו' התריתם בו קיבל התראה התיר עצמו למיתה המית בתוך כדי דיבור וכו'. ואין ספק כי כל זה ראוי מצד משפט צדק, כי למה יומת איש, אם לא שידע שהכניס עצמו בדבר שיש בו חיוב מיתה ועבר עליו, ולזה יצטרך שיקבל עליו התראה, וכל יתר הדברים השנויים באותה ברייתא, וזהו משפט צדק אמיתי בעצמו הנמסר לדיינים. אבל אם לא יענש העובר כי אם על זה הדרך, יפסד הסידור המדיני לגמרי, שיתרבו שופכי דמים ולא יגורו מן העונש...". - עיי"ש. כלומר, דבר ה' שהנחיל לעולם את ערך חיי האדם, "כי בצלם אלקים עשה את האדם" ו"חביב אדם שנברא בצלם" מלמד אותנו, שכדי ליטול נפשו של אדם אנו נדרשים לוודאות מוחלטת

יהודים יקריבו!

סיוורים מיוחד בירושלים בעקבות בוני הישוב. אם פעילות העלון והאגודה חשובה לכם ואם רצונכם לאפשר את קיום העלון ואת הרחבתו ואת הרחבת פעילות האגודה בכלל, ניתן לעזור במספר אופנים - האחד הוא להרים את תרומתכם לעניין ובכך תבורכו מהשמים! הו"ק תקבל בברכה מיוחדת. פרט לכך, כאמור, אנו זקוקים למתנדבים בריכוזים החרדיים השונים ברחבי הארץ לחלוקת העלון. בעלי רכבים מתבקשים במיוחד להרתם לעניין, ואנו מוכנים אף לשלם למי שביכולתו לכסות אזור חלוקה באמצעות רכבו. על־מנת לתרום, על־מנת להפיץ באזור המגורים, על־מנת לפרסם בעלון, על־מנת לקיים שיעורים בנושאים הנידונים וכן לכל עניין אחר הקשור לאגודה ולעלון, ניתן להשאיר הודעה בטלפון 052-7195368 או ליצור קשר בדוא"ל yyy7@neto.bezeqint.net

כמו־כן ניתן לכתוב אלינו או להתקשר בכל שאלה שתעלה ואנו נשתדל להקשיב בתשומת לב ולהתייחס לכל פניה.

עלון זה מופץ בכל רחבי הריכוזים החרדיים בארץ וכן בארה"ב. בעקבות העניין העצום שישנו בעלון והצמאון האדיר בקרב הציבור לדברי האמת בלא משוא פנים המושמעים בו, נאלצנו להרחיב את העלון שוב ושוב, באופן שיכיל די חומר עבור הקוראים הרבים והמגוונים המתעניינים בדבר האגודה. אך דא עקא, שהוצאות הדפוס הן מרובות, ואף ההפצה בהיקף הנדרש דורשת משאבים. לאור העובדה שעלון "קדושת ציון" הפך לשיחת היום בריכוזים רבים של לומדי תורה ולנוכח ההכרח שכל המעוניין בכך יוכל לקבל את העלון באזור מגוריו, ולאור התנגדותם של גורמים שוליים אך רעשניים בשולי המחנה, נוכחנו כי אין מנוס מחלוקת העלון על־ידי תומכינו המוכנים להתמסר לעניין איש איש במקומו. אנו שואפים גם להגביר את תכיפות הוצאת העלון, להוציא עלון יעודי בשפה האנגלית הן עבור תושבי התפוצות והן לאלו שכבר זכו לעלות ולפעול בדרכים נוספות. בסייעתא דשמיא התחלנו להקים מערך שיעורים ברחבי הארץ, וכן מערך

ציון במשפט תפדה הרב אליהו ברים

ירושלם ואת בית יהודה אל תיראו. **אלה הדברים אשר תעשו דברו אמת איש את רעהו אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם. ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבכם ושבעת שקר אל תאהבו כי את כל אלה אשר שנאתי**

נאם ה'. ויהי דבר ה' צבקות אלי לאמר: כה אמר ה' צבקות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמעדים טובים **והאמת והשלום אהבו** (ספ ה', י"ד - כ.). הקב"ה מלמד את אנשי בית שני מה הדבר שגרם לחורבן בית ראשון, ומה הדבר שיש לעשות ע"מ שישב הקצף מעל ירושלים, והוא ממקד את העניין בעשיית משפט אמת, חסד ורחמים ואהבת איש אחיו.

שמא מכאן יש לאמר, שבית שני עמד כביכול בתנאי. אם ישמרו את התנאי הזה - יעמוד, ואם לאו - יחרב. וכאשר אכן חטאו בשנאה - נשפט הקרקע לקיום הבית.

אך עדיין צריכים אנו להבין מדוע הבניין תלוי דווקא בעניין האהבה בין איש לרעהו, ומדוע שנאה שקולה כנגד העבירות החמורות ביותר, שיש להיהרג ולא לעבור עליהן.

הרבה יש להרחיב בעניין זה, אך נעמוד כעת על נקודה אחת בעז"ה.

כידוע, וכבר עסקנו בדבר בארוכה, בעז"ה, בגליון חנוכה השתא, עצם רצונו של הבורא הוא להטיב. וכך הנביאים מלאים בפסוקים המוכיחים את העם לכך שאין רצונו של הקב"ה בקרבנות כשם שרצונו שיעסקו בדרכי ההטבה. (כמו שנקרא בהפסרת 'חזון', וכנהנה רבות).

וביותר הדבר נוגע אל המקדש. כל עניין המקדש הוא להשרות את שכנתו בתוכנו, וכך נוכל להידבק בו, ולהתחבר אתו, ע"י עבודת הקדשים שעושים ריח ניחוח לפניו, ובכך מחברים שמים וארץ.

אך מה שאומר לנו הקב"ה הוא, שזה אינו עיקר הדביקות! לא זו נקודת החיבור האמתית! זו אמנם נקודה של חיבור, אך זהו חיבור בחיצוניות, בגשמיות של האדם והעולם. אך נקודת הדביקות והחיבור לה' - היא להתחבר בפנימיות האדם, שנרצה את מה שהוא רוצה, שנאהב את מה שהוא אוהב. "עשה רצונך כרצונו... בטל רצונך מפני רצונו... (לכות 3, ד), שיהיה האדם דבק והולך בדרכי ה', מה הוא רחום וחונן... אף אתה היה כך! נמצא, שהשנאה היא ההיפך ממש מרצון ה'. כל רצונו ית' הוא לחבר, לדבק, להשלים, לאהוב, לתקן ולבנות, ואילו השנאה - כל עניינה הוא ההיפך. להפריד, לפרק ולהרוס. ואף שוודאי יש צורך גם בכוח זה ע"מ להשמיד

והנה באים אנו עדי החודש המר, החודש החמישי, בו שבת משוש ליבנו, ולפי שחטאנו אנחנו ואבותינו, חרבה עירנו וגלה יקרנו ונוטל כבוד מבית חיינו בראשונה ובשניה, יתן ה' ויהפוך אותו לנו לששון ושמחה ולמועדים טובים כבר בזה השנה.

כידוע, הנגמ' ביומא (ב) מלמדת אותנו מה הסיבה לחורבן. "מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות: עבודה זרה, גלוי עריות, ושפיכות דמים".

דבר זה טעון ביאור, שהרי לא נראה שהלאו "לא תשנא את אחיך בלבבך" הוא דבר כ"כ מהותי בתורה, שהרי לא מצינו בו חיוב מיתה, כ"ש שאינו ביהרג ואל יעבור, ומנא להו לחז"ל, שזה העוון הוא הגורם לחורבן הנורא.

אמנם מתוך עיון בפסוקי הנביאים נוכל לראות מקור לדבר זה.

הנביא זכריה מביא בפנינו את אשר התרחש בזמנו, בתחילת בנין בית שני. וכה דבריו: "ויהי בשנת ארבע לדריוש המלך היה דבר ה' אל זכריה בארבעה לחדש התשעי בכסלו. וישלח בית אל שר אצר ורגם מלך ואנשיו לחלות את פני ה'. לאמר אל הכהנים אשר לבית ה' צבקות ואל הנביאים לאמר **האבכה בחדש החמשי הנזר כאשר עשיתי זה כמה שנים.** ויהי דבר ה' צבקות אלי לאמר. אמר אל כל עם הארץ ואל הכהנים לאמר כי צמתם וספוד בחמישי ובשביעי וזה שבעים שנה **הצום צמתני אני.** וכי תאכלו וכי תשתו הלוא אתם האכלים ואתם השתים. הלוא את הדברים אשר קרא ה' ביד הנביאים הראשנים בהיות ירושלם ישבת ושלוח ועריה סביבתיה והנגב והשפלה ישב. ויהי דבר ה' אל זכריה לאמר. כה אמר ה' צבקות לאמר **משפט אמת שפטו וחסד ורחמים עשו איש את אחיו. ואלמנה ויתום גר ועני אל תעשקו ורעת איש אחיו אל תחשבו בלבבכם.** וימאנו להקשיב ויתנו כתף סררת ואזניהם הכבידו משמוע. ולבם שמו שמיר משמוע את התורה ואת הדברים אשר שלח ה' צבקות ברוחו ביד הנביאים הראשנים ויהי קצף גדול מאת ה' צבקות. ויהי כאשר קרא ולא שמעו כן יקראו ולא אשמע אמר ה' צבקות. ואסערם על כל הגוים אשר לא ידעום והארץ נשמה אחריהם מעבר ומשב וישמו ארץ חמדה לשמה" (זכריה 7, 1). ובהמשך - "כי כה אמר ה' צבקות כאשר זממתי להרע לכם בהקציף אבותיכם אתי אמר ה' צבקות ולא נחמתי. כן שבתי זממתי בימים האלה להיטיב את

(מלכים א' ט"ז, ל"ג; ב' כ"ג), ובכל זאת אמרו רבותינו, כי "דורו של אחאב עובדי ע"ז היו, וע"י שלא היה להן דילטורין [מלשינים] היו יורדים למלחמה ונוצחין" (ירושלמי פאה פ"א כ"א, וכן הוא צייקא רבב כ"ו, ב'). זאת, משום שכוח החיבור הוא הכוח המהותי העומד בבסיס הבריאה, וכאשר הוא קיים - אפילו רשעים אינם נפגעים, אך כאשר אינו - כאשר הפירוד והשנאה, דברים אשר ה' שונא, מצויים - אפילו צדיקים אינם יכולים לעצור את החורבן.

מעטה נשפך אור חדש על גאונותו האדירה של רבן של ישראל, מרן החפץ חיים, אשר מי כמוהו היה מגדולי המצפים לגאולתנו השלמה הן בהמיית ליבו והן במעשיו, כאשר חיבר את החיבור האדיר 'ליקוטי הלכות' על ענייני קדשים, שנדע את הדינים למעשה עד פרטי הפרטים הקטנים ביותר ביום בו נזכה לשוב אל העבודה. והוא הוא אשר ידע להעמיק חקר אודות הסיבה לאורך הגלות, ואחר שליבן את הדברים היטב וירד לשורשן, הודיע לנו בפתחת ספרו הידוע שנקרא על שמו, כי עוון זה של שנאת חינו, הוא אשר מעכב בעדנו מלשוב ולהראות לפני מלכנו כבתחילה. כיום זכינו, שהדברים כבר מושרשים ויודעים בקרב ציבור בני התורה, אולם באותו הזמן היה זה חידוש שהרעיש עולם ומלואו, אלא שגאונותו האדירה של אותו צדיק וחסיד, גאונות הנובעת דווקא מהפשטות, מהירידה לנקודה הכי פנימית והכי שורשית - היא שהניבה את כל המפעל האדיר של ספרי 'חפץ חיים' ושמירת הלשון' ואת כל ההתעוררות האדירה שחלה בעקבותיהם, אחר שבעבר רבים עוד טעו לחשוב, כי מדובר במידות חסידות וכיצא בטענות אלו, אותן מפריך החפץ חיים בספריו.

וכן אמרו חז"ל, שירושלים תבנה בזכות הצדקה, שהיא מעניין ההטבה - "אמר עולא: אין ירושלים נפדה אלא בצדקה, שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" (שבת דף ק"ט, ע.).

ונזכה לקיום דברי ה' הנ"ל, וצום החמישי יהיה לנו לששון לשמחה ולמועד טוב, ע"י שהאמת והשלום נאהב.

את מה שמהווה סכנה, כאשר השנאה היא שנאת חנו, שנאה שאינה מופנית כלפי מי שמסכן את כלל ישראל, אלא כלפי אחרים שמשום מה איננו אוהבים, הרי שזו מערכת השמדה והרס שאינה מאפשרת מציאות של בניין^[*]. וכשם שהמעביר על מידותיו מעבירים לו על כל פשעיו, מפני שהוא דבק ברצון האלוקי במקום הכי פנימי - כך מי ששונא במקום שהקב"ה אוסר לשונא - הרי הוא הולך כנגד מגמתו של הבורא ית' בנקודה הכי שורשית ופנימית, הרצון להיטיב.

ואכן יש להתבונן, מה גורם לאדם שישנא את רעהו? התורה מצווה "ואהבת לרעך כמוך, אני ה'". מה הגורם לקושי לאהוב את כל רעינו כמונו? הסיבה לכך היא שאנו מרגישים מאוימים או נפגעים מאחרים, שמא יחסרו לנו צרכינו או יחסר מקומנו בעולם מחמת אדם אחר, ומפני כך אנו מפתחים מרחק ממנו, ואף יותר מכך, עלולים להגיע לרצון לאיים עליו או לפגוע בו. אך אומרת לנו התורה: "אני ה'". מי שמלא באמונה שהקב"ה נותן לחם לכל בשר, ומשביע לכל חי רצון, ובשום אופן אין אדם נוגע במוכן לחבירו כמלוא נימא, ואין איש אשר יכול לפגוע במקומו של האחר לולא שה' מאפשר לו זאת, אין לו כל מפריע מלאהוב את רעהו כמוהו, ואין לו כל מונע מלהתאחד עם כל בני ה' החפצים ברצונו.

ונראה עד כמה גדול כוח האחדות לבנות, עד שאפילו אנשי דור הפלגה, רשעים ההולכים נגד רצון ה' - כאשר הם מאוחדים, "ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות". ומה שעושה ה' כדי שלא יוכלו לפעול הוא - "הבה נרדה ונבלה שם שפתם". וכן מצינו אצל אחאב, אשר הרשיע יותר מכל מלכי ישראל כעדות הכתוב

[*] והוא ממש עניין מה שאמרו חז"ל: תניא, רבי נחמיה אומר: בעון שנאת חנו - מריבה רבה בתוך ביתו של אדם, ואשתו מפלח נפלים, ובניו ובנותיו של אדם מתים כשהן קטנים (שבת כ"ג, ע.). כי כאשר "מפעילים" מערכת של הרס - שום בנין אינו יכול להבנות.

תרגום ועריכה תורנית

שרותי תרגום מאנגלית לעברית ועריכה תורנית בעברית.
עבודה מקצועית ועילה, עם נסיון והמלצות.
ניתן להתקשר לטלפון 052-7178725.

שאלת ציון

הרב דוד שניידר

ואיכא למימר, דכיון שמרכזה ופנימיותה של ירושלים זה בית המקדש, לכן כל זמן שהוא חרב בעוונתנו, ירושלים כולה נחשבת לחרבה. אמנם לענ"ד זה עדיין אינו מיישב מספיק.

וי"א דאין משנים מהנוסח, ואע"פ דאפשר שישינם דברים שנשנתנו, אין משנים עד שיעמוד לנו סנהדרין גדולה, אם מפני שלא כל אחד יבוא וישנה, אם מטעמים אחרים.

ונראה דיש לכיון כפשוטו על חלק גדול מירושלים המקודשת (היינו ירושלים שנתקדשה לאכול שם קדשים קלים ומש"ש), ואולי רוב ירושלים המקודשת, שדרים בה הישמעאלים, ובנינם חורבן הוא, שעדיף לראות שם שועלים בחורבות, מאשר לראות שם את בני השפחה אויבי ה', ועל זה ודאי אפשר לומר 'האבילה והחרבה והבזויה והשוממה', ועל זה שהם יושבים ומטמאים את עיר ה' אנו מתאבלים, ואנו מתפללים לשוכן בירושלים, שישלך אותם מעיר קדשו.

נסיים בנבואת ישעיה (י"ב, כ"ג) - "עורי עורי לבשי עוזך ציון, לבשי בגדי תפארתך ירושלים עיר הקודש כי לא יוסיף יבוא בך עוד ערל וטמא".

שאלת החודש - בכוונת תפילת 'נחם' בתשעה באב

"נחם ה' אלוקינו את אבילי ציון ואת אבילי ירושלים, ואת העיר האבילה והבזויה והשוממה, האבילה מבלי בניה, והחרבה ממעונותיה, והבזויה מכבודה, והשוממה מאין יושב" וכו'. תפילה זו תקנו חז"ל (י"ד ברכות פ"ד ה"ג) לומר בת"ב. והנה כהיום שזכינו בחסד ה' לראות ירושלים בנויה [מי שחושב שאינו כן מוזמן לספור ברובע היהודי], ובניה חזרו אליה, ומלאה בבתי כנסיות ובתי מדרשות, יש לשאול, כיצד אפשר לומר "האבילה מבלי בניה", "והשוממה מאין יושב"? והגם שלא זכינו לראות ירושלים בתפארתה כימי קדם, מכל מקום גם א"א לומר 'האבילה מבלי בניה, והשוממה מאין יושב'. ולומר שהכונה על ירושלים הרוחנית או על ירושלים של מעלה, זה אינו, שאנו מתפללים על העיר ירושלים הגשמית שבה היה ביהמ"ק, וממנה גלינו בעוונותינו, והיא חרבה והיא היום בנויה [אמנם ודאי שירושלים של מעלה נכללת בזה, אבל עיקר התפילה היא על העולם הזה, ובר מן דין, מאן לימא לן דירושלים של מעלה לא התחילה להיבנות, כדרך שנבנית ירושלים של מטה]. וחורבן אינו דין או רגש אלא מציאות, ואם המציאות היא שבניה של ציון וירושלים שגלו ממנה חזרו אליה, על מה נכוון בתפילתנו.

תשובות לשאלה מהחודש שעבר

תשובת הרב שמחה חדש - מודיעין עילית

חיוב קריעה הוא רק על ערי יהודה ולא על ערי ישראל כמבואר בשו"ע ופוסקים, ובפשטות נראה שעזה (גוש קטיף) היא מערי יהודה, כמפורש ביהושע (ט"ו, מ"ז). ואף שאיננו יודעים בדיוק את הגבולות, מ"מ מפורש שם שעזה ובנותיהם וחצריהם הם מערי יהודה, וכן התיאור שם 'עד נחל מצרים והים הגדול' מתאים לעזה של ימינו, ולכן אפשר להניח שעזה של ימינו היא עזה התנ"כית. וכן לפני גירוש גוש קטיף כתב הגר"מ מאזוז שליט"א והגר"ז"ג גולדברג שליט"א שיש חיוב קריעה על הרואה את חורבן הערים האלה (הוציא מכתבם בכתב עת 'צית הכל' גניון כ"ב עמ' מ"ג, וניתן לראותם במאגר כתבי עת ש"י פרויקט כש"ת בר חילק).

אמנם עמונה היא בנחלת בנימין ואינה מערי יהודה, אבל אפשר שהביטוי 'ערי יהודה' כולל כל מה שהיה במלכות יהודה, ובנימין בכלל זה.

לענין שומע, בריטב"א כתב שהשומע היינו שראה בנינה ושמע חורבנה, ולפ"ז נראה שמי שראה

בענין קריעה על ישובים שהשלטונות החרבו, כגון גוש קטיף ועמונה, כדן קריעה על ערי יהודה בחורבן, בין בראיה - הרואה את חורבן, ובין בשמיעה - מי ששומע על חורבן.

□ □ □

תשובת הרב משה בן-דוד - ירושלים

(א) קריעה היא רק על ערי יהודה ולא על ערי ישראל, ולכן על עמונה ודאי שאין לקרוע.

בית לחם ועזה אכן מערי יהודה תחת שלטון הגויים ימ"ש, ולכן כנראה שצריך לקרוע עליהם.

(ב) לענין קריעה על ירושלים היום, אמנם השלטון היהודי בירושלם חשוב מאוד, אבל עיקר הקריעה על ירושלם בגלל שאין אנו יכולים לאכול בה קדשים ומעשר שני, ולזה עיינינו מיחלות.

□ □ □

באו מ'שכם משלו ומשמרון (ימימי מ"ה, ס') אינו על הערים הנ"ל אלא על הצמפה שהיתה מערי יהודה, אמנם מצאנו בד' הראשונים דפשיטא להו שהקריעה היתה על הערים הנ"ל, בתוס' (מ"ק כ"ו). כתבו דלא שייך למיפרך דלא יתחייבו בקריעה עד שיהיו **שלושתן**, מבואר להדיא דס"ל דהקריעה היא על הערים הנ"ל. וכן בס' כפתור ופרח (פ"ק ו'), כתב, וז"ל: זנראה כי חורבן אינו רוצה לומר שיהיו מאין אדם, אלא שאין שם ישראל בישובן, שהרי **שכם שילה ושומרון לא היו חרבים לגמרי** כשבאו אותם השמונים איש', מבואר כנ"ל, וצ"ע למעשה.

עוד יש להסתפק בענין עמונה, שלכאורה היה מקום לומר, כי הביטוי 'בחורבן' אין כוונתו אלא לחורבן ע"י אויבים [או כבגוש קטיף - חורבן ומסירה לידי האויבים], אולם לא יעלה על הדעת שבתים שנהרסו על ידי השלטונות בעילה משפטית [גם אם לא צודקת] ייחשבו כחורבן, דאם נאמר שכן, אזי יש לדון אף על בתים שנשרפו בשרפה שפרצה וכן הלאה, וקשה לומר שהכוונה גם לזה. ויש לחלק.

אותן ערים בישובן, חייב לקרוע כששמע על חורבן; אבל מי שלא ראה, אינו חייב לקרוע אלא כשרואה חורבן.

□ □ □

תגובת הרב דוד שניידר:

י"ל דמ"ש הריטב"א שראה בנינה ושמע חורבנה, הוא לא דווקא שראה ממש, אלא ר"ל שהיה בזמן הבנין, ורצה לומר דבזמן הזה לא שייך דין שומע כיון שלא ראינו בבנינו, אבל אין צריך לראות ממש, אלא כל שהיה בזמן הבנין ג"כ מחויב לקרוע. דלכאורה לא מובן, איזה טעם יש לומר דרק מי שראה בנינה קורע, וגם לענין הרואה, לא אמרו דרק מי שראה בבנינה קורע, וא"כ י"ל דגם לענין שומע ל"ד שראה ממש.

בענין מה שכתבו שני המשיבים שהבאנו, שהלשון 'ערי יהודה' הוא בדווקא [אלא שנסתפקו אם זה שבט יהודה או ממלכת יהודה] אמנם כך נפסק בשו"ע, אך הדבר כלל אינו מוסכם בדברי הראשונים. הב"י לשיטתו הנ"ל נדחק לבאר, שמה שקרעו האנשים אשר

עימוד

עיצוב עימוד וסידור
ספרי קודש

מההקלדה ועד להדפסה
עימוד רב-טקסט ואינדזיין
נסיון והמלצות בשפע

052-7147590

בענין הספר 'ויזאל משה' הרב חיים והב [פרק י']

אמר הני מערב רב קא אתו דכתיב (דברים י"ג, י"ח) ונתן לך רחמים ורחמך. כל המרחם על הבריות בידוע שהוא מזרעו של אברהם.

לכאורה למדנו שמי שאינו מרחם על הבריות

אינו מזרעו של אברהם ונמנה עם אותם הנקראים ערב רב.

והנה, בדברי המקובלים נתחדש חידוש בענין זה והוא שערב רב אינו רק ענין של יחוס גרידא כמבואר מן הפוסקים, אלא הוא גם ענין של נשמה הנקראת כך. ולכאורה יש נ"מ עצומה, שכן אם נעמיד את הדברים כפשטן כאמור לעיל, נבין שערב רב אלו בני גרים של אותו דור של יציאת מצרים. אך מדברי הזוהר והמקובלים יוצא, שאף ישראל מיוחס יכול להקרא בשם ערב רב כפי בחינת נשמתו.

ובזוהר (בבאשית כ"ה) איתא, שחמשה מינים הם בערב רב, וסימנם נ"ג"ע ר"ע - נפילים, גבורים, ענקים, רפאים, עמלקים, ועל שם מעשיהם הם נקראים.

ועתה יש לנו לשאול, האם יש נ"מ ברמת המעשה? ואתן דוגמא לדברי. הנה בזוהר הנ"ל מובאת הסיבה שבגינה נקראו חלק מסוים מהערב רב בשם גבורים, וז"ל הזוהר:

גבורים - מינא תליתאה. עלייהו אַתְמָר המה הגבורים וגו' אנשי השם. ואנון מסְטָרָא דְאֵלִין דְאֵתְמָר בְּהוֹן (בבאשית י"ב) הָבָה נִבְנָה לָנו עֵיר וְנַעֲשֶׂה לָנו שָׂם. וּבְנִינוּ בְּתֵי כְנָסוֹת וּמִדְרָשׁוֹת וְשׁוּיִין בְּהוֹן סָפֵר תּוֹרָה וְעֲטָרָה עַל רִישׁוֹי, וְלֹא לְשִׂמָּא דְיָי, אֶלָּא לְמַעַבְדַּד לֹוּ שָׂם. הִדָּא הוּא דְכְּתִיב וְנַעֲשֶׂה לָנו שָׂם.

ובכן לאור דברי הזוהר הללו יש להבין, האם מי שנראהו בונה בית כנסת ומתפאר בכך, נכריז בקול גדול שהוא ערב רב?

או לפי הגמ' בביצה הנ"ל, האם כל מי שמתנהג בקושי לב נאמר במוחלט שהוא ערב רב?

ואם תתקש לומר שאכן כן, ודברי חז"ל כפשטן והותרה הרצועה להכתיר כל אחד בתואר ערב רב לפי ההגדרות הנ"ל, אם כן יש לחקור, אם אותו אחד חזר בו ושינה מעשיו, האם כתוצאה מכך נפסיק להחזיקו כאספסוף? אם תאמר שלא, א"כ בטלת מצות תשובה וכן לא יעשה. ואת"ל שכן - אם כך הרי הוא ככל ישראל שחטא, א"כ מאי נ"מ איך תקראו לו - ישראל או ערב רב?

ושמא נוכל להצביע על מישהו כערב רב רק אחרי מיתתו.

אחר הפסקה של כמה חדשים חוזרים אנו לעסוק בספר "ויזאל משה" לאדמו"ר מסאטמר. מאמר זה הוא המשך לסדרת המאמרים על הספר שנתפרסמו עד כה בגליוני קדושת ציון.

אך מכיון שלכל אורך פרסום המאמרים קבלתי

תגובות רבות בכתב ובע"פ אמרתי לשתף את הקוראים בחלקם ומתוך כך יתבארו הדברים כשמלה בטרם נמשיך. והנה במאמר האחרון דנו בענין 'האם יעשה ה' ניסים ע"י רשעים', ולכן ראיתי כי נכון לפתוח בשאלה הנוגעת קצת בענין זה.

שאלה:

בגליון 17 במאמרו של הרב חיים והב נאמר שההגדרה הנכונה ביחס לשלטון הערב רב היא שאנו לא בגלות תחתם אלא במלחמה נגדם. אשמח לקבל מקור לזה, אחר שבזוה"ק קורא לזה בשם 'גלות ערב רב'.

תשובה:

ובכן דע ידידי שהמושג 'גלות ערב רב' המוזכר בזוהר (לשענתך, ויזאל לקמן), הוא דבר הצריך לימוד להבינו היטב לפני שנוציא ממנו מסקנות. שהרי אם תרצה לפשט בדעתך את זה המושג ולהלבישו במציאות של ימינו בבחינת הלכה למעשה, נמצאת בא במבוכה - ואסביר.

ראשית, בכדי להבין מהי גלות ערב רב יש לנו ללמוד מהי הגדרת גלות ומהי הגדרת ערב רב.

ונתחיל בשם **גלות**, אשר ענינו בפשטות חוזר על **יציאת איש או עם ממקומו** למקום אחר

כמבואר לכל אורך המקרא וזיל קרי בי רב הוא. ויתרה מזו - אף אם חלק מן העם יצא לגולה, אותם שנשארו ולא יצאו, לא נקראים גולים אע"פ שמשועבדים הם לעם אחר. וזכר לדבר (דברים י"ד): **"וַיֵּצֵא הָעַרְבִי בְּגוֹלָה וַיִּתֵּר הָעַם לֹא יִכְרֵת מִן הָעִיר".** ופרש"י לא יִכְרֵת - לא יגלה. וכמו דאיתא בזוה"ק (ויחי י"ד) דלא אתקרי גלות אלא למאן דאיהו דר בארעא נוכראה אינון אתקריין גליון.

ועכשיו למושג **ערב רב**, ונעשה סדר בדברים.

ראשית ענין זה מובא כידוע בספר שמות, כנאמר (שמות י"ג, י"ח): **"וְיָגֵם עָרֶב רֶב עִלָּה אֲתֶם"** וכמו כן נקראו 'אספסוף' (במדבר י"ב, ד') וענינו 'תערובת אומות של גרים' כמ"ש רש"י שם.

ובכן בגמ' (בבאשית י"ג) איתא:

שבתאי בר מרינוס אקלע לבבל, בעא מנייהו עסקא - ולא יהבו ליה, מזוני - מיזן נמי לא זינוהו,

שא עיניך וראה זוהר נשא (קכ"ו: ברכישׁ מביימלה)
"ובכל אתר ישראל מפוזרין ביניהו בין מלכוון,
ואתהדרו אינון ערב רב רעיין על ישראל"

ובזוהר בראשית (כ"ו:).

"מאלין דאשתארו מנהון (מן הערב רב כמבואר
למעלה מזה) בגלותא רביעאה, אינון רישין בקיומא
סגי ואינון קיימין על ישראל כלי חמס"

ובתקונים (פיקון כ"א, דף ק"ג:):

"ערב רב... אינון רב עלייהו בגלותא"

ובהשמטות שבסופו (פיקון ג', דף קמ"ג:):

"דערב רב אינון מעורבין בהון בישראל בגלותא"

ובתיקוני זוהר חדש (ח"ב, דף ק"ג:):

"דאינון (הפכר רב) רישין עלייהו בגלותא"

והנה עיניך הרואות, שלא נאמר בדברי זוהר שאנו
נגלה תחת הערב רב, אלא משמעות הדברים היא
שבזמן הגלות אז גם הערב רב יקבלו את הכח לשלוט
על ישראל. ונראה שבזה ביארנו הקודש לענין שאלתך.

אך באמת כשנבוא לנסות להגדיר את מצבנו היום, יתכן
שנמצא פשר דבר במאמר רבותינו בסוף מס' סוטה
שאמרו שבעקבתא דמשיחא מלכות תהפך למינות.
שאף שיש לפרש דבריהם על המלכות השולטת בעולם
שהיא תהיה מלכות של מינות, מ"מ נראה לומר שפשט
הדברים חוזר על ישראל (ככל דברי ברייתא ע"ז) ור"ל
שתחזור לנו ממשלה^[***] ושלטון, אך לצערנו מלא
במינות. וברוך היודע.

[***] וכעין דברי המלבי"ם (מכ"ד): "ומפרש שזה (הגאולה
כ"ט) יהיה בג' מדרגות: תחילה "בת ציון עדיך תעדה"
שהגלויות יתחילו להקבץ. וגלות יהודה ובנימין שהם בת ציון
שגלו מציון בחרבן בית שני יתקבצו אליך, ואח"כ "ובאה
הממשלה הראשונה" תבוא ממשלה קטנה, שיהיה להם
קצת ממשלה והנהגה כמו שהיה לישראל לפני מלך מלך
לבני ישראל שהיה להם שופטים מנהיגים אותם, ואח"כ
תבא "ממלכת לבת ירושלים" שאחר כך ימלוך מלך המשיח
בממלכה קבועה."

מכל זה בין תבין ידידי את אשר לפניך, שאין הגדרת
ערב רב **הגדרה הלכתית מחייבת**, שהרי גם מי
שבונה בית כנסת ומתפאר בכך וכו' עדיין שחיטתו
שחיטה ויינו כשר ובלא ספק ישראל הוא לכל דבריו
ואין זה צריך לפנים, ואין נ"מ אלא לענין **יחוס וחנתות**
שראוי לו לאדם שלא להתחתן עם משפחה שמראה
בעצמה סימני עזות ואכזריות לכתחילה כמ"ש
הרמב"ם (אכזר' צ פרק י"ט הל' י"ז, ועיין במ"מ ע"ט).

ואחר שהסברנו את המושגים 'גלות' ו'ערב רב', הבה
נתבונן במקורותינו ונראה אם אנו מעותדים אכן
לגלות תחת הערב רב.

והנה, במקורותינו לא נמצא זכר לענין 'גלות ערב רב'.
וכשנעיין בכל המקורות - מהנרמז לנו מברית בין
הבתרים עד מראות דניאל, שהם המקומות השורשיים
ביותר לחקור בהם על גלויותינו - נמצא שהגלויות
שעותדו לנו הן: בבל, מדי יון ואדום. ויש שלמדו מן
הכתובים גם על גלות ישמעאל (עין רמב"ם דניאל ז', י"ד ורש"י על
זכריה כ"ו, ב')

אבל גלות ערב רב לא שמענו כלל.

לכן אם ננסה להבין את דברי זוהר שהבאת כפשוטן,
היינו - שכיום אנו נמצאים בגלות תחת אנשים
מסוימים הנקראים ערב רב, לענ"ד לא יכוננו הדברים,
שהרי ת"ל יושבים אנו בארצנו ואינון גולים^[*]. וכמו כן
קשה להצביע באופן ברור מי הוא ערב רב, כאמור.
וגדולה מכולן, לא ראינו ולא שמענו במקורותינו סוג
גלות כזאת.

אך כך הוא ישובן של דברים^[**]. לכשנתבונן בדברי
הזוהר, תחזינה עינינו שבכל מקום שהזכירו חכמי
הזוהר את שני המושגים הללו - 'גלות' ו'ערב רב' -
העולה מן העיון בדבריהם הוא, שאין ישראל בגלות
תחת הערב רב, אלא שבזמן גלותם של ישראל בין
האומות יש **שליטה מסוימת** לערב רב על ישראל.

[*] וגם אותם יהודים הגרים בחו"ל עושים זאת מתוך בחירה
והפץ ולא מתוך כפייה ושעבוד, ופשוט.

[**] ומחזיקנא טיבותא בזה לידידי הריף ובקי הרב חיים
פרידמן נר"ו במאמריו הנפלאים שהאיר עיני בסוגיא זו. ורוב
ככל מראי המקומות מכרמו בצרתי ואל כלי נתתי.

דרושים רמזים לחלוקת העלון בישיבות הקדושות

לבני הישיבות היקרים,

ברצוננו להקים מערך הפצה של "קדושת ציון" בתוך כל ישיבה, כאשר הרכז
מקבל את כמות העלונים הנצרכת ודואג לחלק אותה בצורה המושכלת ביותר.

מי שמעוניין לשמש כרכז בישיבתו מוזמן ליצור קשר

בטלפון 054-8401323 או במייל xyy7@neto-bezeqint.net

ספר קול התור

הרב חיים פרידמן

[מאמר י"ג]

פי מים על פני כל הארץ, אלו המים הזיזונים, רשעי האומות, שמצייקים לישראל בגלות - עד שהיא מסכימה ל-"**ותשב אליו אל התבה**".

וכך אומרים חז"ל (בראשית רב

ל"ג, א, ג')

"ולא מצאה היונה מנוח וגו'. יהודה בר נחמן בשם ר"ש אמר: אלו מצאה מנוח לא היתה חוזרת.

ידכותה (איכה ח, א, ג'): היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח, אלו מצאה מנוח לא היו חוזרים [לארץ ישראל ולירושלים] (מתנות כהונה כחן וצדוקי' ח, כ"ט).

ידכותה (דברים כ"ח, ס"ה) - ובגוים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח וגו', הא אלו מצאה מנוח לא היו חוזרים.

וכתב ב"תורה תמימה" (איכה ח, ג' אות ס"ג):

"והנה הדרשה הזאת יקרה היא מאד בהשקפתה הבהירה, והד קולה ישמע בכל דור ודור **עד היום הזה**".

מ'משכני' בקושי - ואח"כ 'אחריו נרוצה'

תקציר המאמרים הקודמים:

במאמר י"א (גליון 21) נתבאר

ב' מהלכים לכך

שהשואה היתה הכנה [מבחינה

סגולית] להקמת ישות מדינית יהודית בארץ

ישראל: א. "מחיית עמלק". ב. "קנאת ה' לגאולה ישראל".

במאמר י"ב (גליון 22) נתבאר מהלך ג', שהקב"ה נתן בלב האומות שירדפו את עם ישראל בחו"ל,

ורק "בהר ציון ובירושלם תהיה פליטה" (יואל ג, ט) -

ככדי שישראל יהיו מוכרחים לברוח לא"י, כי בא קץ הגאולה (קול הסור, ט"ז).

ובמאמרנו נמשיך בענין מהלך ג' - לראות כיצד עוברת הנהגה זו כחוש השני בכל הגלויות:

דהיינו - גלות היונה מחוץ לתיבת נח; גלות אברהם למצרים; גלות יעקב לבית לבן; גלות מצרים; גלות בבל; והגלות והגאולה האחרונה.

גלות אברהם אבינו למצרים

הגלות הראשונה היא הגלות של אברהם אבינו למצרים - "ויהי רעב בארץ ויבך אברהם מצרימה...". שהיה בבחינת "מעשה אבות סימן לבנים" - לעם ישראל שגלו למצרים, וכמו שאחז"ל (בראשית רב ט, א) - אמר הקב"ה לאברהם אבינו צא וכבוש את הדרך לפני בניך...". (עיון רמב"ן טו).

והנה התוכנית של אברהם היתה לנור במצרים

בשלוה ובכבוד, וכמו שאמר

לשרה: "אמרי נא אחתי את" -

וכונתו שתאמר שהיא אשת

איש ובעלה במדינת הים, ולא

ימצאו לה תקנה להרוג בעלה,

ויניחוה, שהרי משעת המבול

גדרו עצמן האומות מן הערוה

(שפתי חמוס; בראשית רב ט, ע"ג, י"ג).

"למען יושב לי בעבורך" - יתנו

לי מתנות (י"ט) - ע"ד מש"א

'הרוצה ליהנות יהנה

כאלישע' (ברכות י: - שפתי חמוס).

"וחייתה נפשי בגללך".

אמנם לבסוף "המצרים עסקו

אותו חנם, לקחת את

אשתו, והקב"ה נקם נקמתו

גלות היונה מתיבת נח

"וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֶתוֹ לְרֹאוֹת הַמָּקוֹל הַמֵּיִם מֵעַל פְּנֵי הָאָרֶץ" (בראשית ח, ט).

היונה מייצגת את עם ישראל, ותיבת נח מייצגת את ארץ ישראל, וכאשר נח שלח את היונה

מהתיבה - זה היה רמז לכך שעם ישראל יגלו מארץ

ישראל (וזהו חשד נח, ל"ב) - "לך לך... אל הארץ אשר ארץך... דלית פיצת

לת... דגאגא דא נקקא לפ ויזה מן פיצתא דלת..."; וע"ע תיקוני זוהר, תיקון ו', דף כג: תיקון כ"ח, דף נה).

וממשיך הכתוב (בראשית ח, ט) -

"ולא מצאה היונה

מנוח לכף רגלה ותשב אליו אל

התבה פי מים על פני כל

הארץ...".

מכאן למדו חז"ל, שזו ההנהגה

בגלויות, אשר אמנם יש

זמנים בהם ישראל יושבים

בשלוה בגלות, וכבר לא רוצים

לחזור לארץ ישראל, אך

כשהשי"ת רוצה שהיונה [כנסת

ישראל] תחזור אל התיבה [ארץ

ישראל] - הוא גורם לכך ש"לא

מצאה היונה מנוח לכף רגלה...

"כי ברוך ה' כך עלתה בימינו אתחלתא דנאוואה"

(אגרת הג"ר מנחם מנדל משקלוב זיע"ח) - "השיבה לירושלים" עמוד 28 - לילוס הכת"י שס 3עמוד (29).

"כי יורא ה' חפץ בנו - לא הראנו את כל אלה, להביאנו אל המנוחה ואל הנחלה, סימנא מלתא היא אתחלתא דנאוואה".

(אגרת תלמידי הגרמ"מ משקלוב זיע"ח - "מגמיו ירושלים" ח"ב, אגרת ח' - לילוס הכת"י צנזיטה לבי"כ (החורבה).

שישובו לגבולם - הוא נותן בלב הגוים להרע ולהציק את ישראל בארצות פיזוריהם".

ומסיים את דבריו:

"...ואשרי היהודי, הרואה אצבע אלקים בזה ושומע את קול ה' הקורא אליו: 'שוב אל ארץ אבותיך'."

גלות ישראל למצרים

הנהגה זו מצינו גם בגלות מצרים, שבזמן יעקב אבינו והשבטים הקדושים, הגלות נבעה מתוך הכרח, וכל מחשבותם היו לשוב לארץ ישראל (וכמש"כ רמ"ד וואלי בראשית, ח"ב עמ' תשס"ח - עו"ש).

וכל עוד שהיה כך לא היו צריכים לסבול מפרעה, וכמש"כ החתם סופר (יגרות משה, מהדו"ק, דברים, עמ' מ"ד) -

"אע"פ שאבותינו התהלכו מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר - מ"מ בכל מקום שהלכו היה לבם ועינם וכל מחשבותם אל ארץ נחלתם אשר נתן להם השי"ת, וכן אמרו השבטים לפרעה לגור בארץ באנו, ולא להתיישב, כי בכל רגע האפשרי -

דעתינו על נחלתנו, וכל זמן שהיה דעתם כך - לא שלט בהם פרעה וגזירותיו".

אך לאחר ש"וימת יוסף וכל אֶחָיו וכל הַדּוֹר הַהוּא" (שמות א', ו'), ואז עם ישראל התרבו והתבססו וחיו בשלחה בארץ מצרים, וכמש"כ (שמות א', י') "וַיִּשְׁרָאֵל פָּרוֹ וַיִּשְׁרָצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאד מְאֹד וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם", וכבר חשבו להשתקע שם - או אז הקב"ה נתן בלב המצרים שיאמרו: "הֲבֵנָה נִתְחַקְמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה... וַיִּשְׁימוּ עָלָיו שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסִבְלָתָם" - וכל זאת בכדי שישראל ירצו להינאל ולשוב לארץ ישראל.

וכך כתב רמ"ד וואלי (תהלים ק"ה, כ"ה) -

"וַיִּפֶּן אֶת עֲמוֹ מֵאֵד וַיַּעֲצְמֵהוּ מִצְרָיִם - וכאשר בני ישראל ראו את עצמם חזקים ועצומים - לא היו חוששים לצאת מן הארץ הטמאה ולחזור לארצם, כי היו מחבבים את מקום הצלחתם כאילו היה מקומם ממש.

אבל השי"ת היה חושש להוציאם לשמור בריתו עם האבות, ולכן נתן בלבם של המצרים שישנאו את עמו, ויעבידום בעבודה קשה שלא היו יכולים לסבלה - כדי שיצטעקו אליו ית' שיוציאם משם

בנגעים גדולים" (רמב"ן), עד שפרעה החזיק בו לשלחו מן הארץ.

ואז - "וייעל אֶבְרָם מִמִּצְרַיִם - וְשָׁב לְמִקְוֵמוֹ לְדַרְזָנָה עֲלִיוֹנָה שְׁנַדְבֵּק בָּהּ כְּבָרְאוֹשׁוֹנָה" (ויק"ק ק"ו, דף פ"ג, מתיבתא).

גלות יעקב אבינו לבית לבן

אחרי גלותו של אברהם אירעה גלותו של יעקב אבינו לבית לבן - אשר היתה רמז לשאר הגלויות, וכמו שאמרו בזוה"ק ויצא (קמ"ח) -

"וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה, רִמְזָה כְּדָה פִּקּוּ יִשְׂרָאֵל מִבְּיַמֵּי עַמְמִיאָה...".

והנה, למרות שיעקב אבינו היה צריך לעבור מלחמות רבות עם לבן בגשמיות וברוחניות, בסך הכל לבן שיתף איתו פעולה, והעמיד פני קרוב וידיד, ובביתו יעקב אבינו העמיד את השבטים, והצליח בנסים. וזה רמז למצב, בו ישראל נמצאים בשלחה בגלות.

אמנם לאחר עשרים שנה, הזעיק לו לבן פנים -

"וַיִּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי בְנֵי לָבָן לְאִמּוֹ לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאָבִיו וַיִּמְאַשֶׁר

לְאָבִיו עֲשֵׂה אֶת כָּל הַכֶּבֶד הַזֶּה. וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת פְּנֵי לָבָן וְהָנָה אֵינָנו עֲמוֹ כַּתְּמוּל שְׁלוֹשׁ. וַיֹּאמֶר ה' אֵל יַעֲקֹב שׁוּב אֵל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וּלְמִלְדָּתְךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ" (בראשית ל"א, א' - ג').

וכתב רמ"ד וואלי (בראשית, ח"א, עמוד ט"ז) -

"והיה זה סימן לישראל, שסמוך אל גאולתו יביא עליהם השי"ת חבלי משיח ופנים זועפים של הנכרים - כדי שידחקום אל התשובה וימהרו לצאת מארץ אויביהם".

וכן ביאר ב"חפץ חיים על התורה" (פרשת ואלה - עמוד ס"ט) - "כשהאומות מדברים סרה על עם ישראל, מעלילים עלינו ודוחקים את רגלינו - בבחינת 'וישמע את דברי בני לבן'... מכיון שאנו רואים את פניהם שאינם כתמול שלשום' - בבחינת 'וירא יעקב את פני לבן', כשהעומדים בראש הממשלות מראים לנו פנים זועפים - אזי אנו מוכרחים לבקש לנו מקום מקלט, והמקלט היותר בטוח הוא לשוב אל ארץ אבותינו - 'שוב אל ארץ אבותיך'".

וכן ביאר הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל (יציגים לתורה) בראשית ל"א, ג' -

"סימן הוא לבנים, שבשעה שהקב"ה רוצה

וממשיך ואומר (פסוק י'): - **"פְּלִטִים מִחֶרֶב הִלְכוּ אֶל תַּעֲמֹדוֹ, זָכְרוּ מִחֻזֶּק אֶת ה' [לשוב אלי], וירושלם תִּשְׁעָה עַל לִבְבָּכֶם [לשוב לירושלים (מלבי"ם)]."**
ומכלל הן אתה שומע לאו, שאם ישארו בה, לא ימלטו מחרון אף ה' שמתחיל לבעור בה רח"ל.

וכל הנבואות שנתנבאו על גלות ונאולת בבל - הן עצמן מתקיימות שוב בגלות ובנאולה האחרונה (עיין "אחרית כראשית" להגאון רבי אריה שפירא שליט"א, מכדוכא ב', עמוד ל"ו - ל"ז).

גְּלוֹת הָאֲחֵרוֹנָה

באותו אופן היה אצל עם ישראל בגלות, היו עליות ומורדות, צרות וישועות קטנות בתוך הגלות, אך בסך הכללי עם ישראל ביססו בגולה את משפחותיהם וכלכלתם ברוחניות וגשמיות, עד שהיו קבוצות גדולות שחשבו **"כי ברלין היא ירושלים..."** ("משך חכמה" ויקרא כ"ו, מ"ד). או **"וילנא היא ירושלים דליטא"** ("חן ציון" עמוד 181 - שם הובא שהגאון ר' משה מגיד זיע"א התנגד באופן כללי לכינוי "ירושלים דליטא", ואמר שזו חוצפה לתת שם זה לעיר על אדמת נכר, ובמיוחד זעם על צבועים בוילנא שהיו מצורריו הגדולים של הגר"א בחייו, ולאחר מותו התנגדו לנסיעה לאר"י בטענה שבזכות הגר"א כבר יש להם ירושלים דליטא').

ומאיך ליושבי ירושלים קראו **"יושבי החוץ"** (צט"ב ירושלים" עמוד ט"ו, מתוך דרשת הגר" בן ציון יאדלער זצ"ל - "...רעדו כל אברי שלאנשי ירושלים היושבים לפני ולפנים קוראים 'יושבי החוץ' - כלומר שאנשי הגולה יושבים בפנים ואנשי ירושלים יושבים חוצה... ואז הבנתי מה שאנו אומרים 'מפני חסאניו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, שכל כך נתרחקנו מעל אדמתנו שאנחנו חושבים שעיקר ישיבתנו בגולה, בגרמניה, באונגריה, בפולניה, אוי לאותה בושה ששכחנו אמונתנו...").

וכמש"כ מהרי"ב"ץ (בסקדמ"ה לסודיו):

"כמדומה לנו בהיותנו בשלווה בחוץ לארץ - שכבר מצאנו א"י וירושלים אחרת דוגמתה... בשבת ישראל בארץ שפניא [ספרד] וארצות אחרות בשלוה בכבוד גדול זמן רב קרוב לאלפים שנה מזמן חורבן בית ראשון... כי יצא מדעתם לגמרי ענין גלותם, והתערבו בגויים..." [עיי"ש

וימהר את גאולתם, וז"ש: 'הִפֵּךְ לָבָם לְשָׂנֵא עִמּוֹ לְהַתְנַבֵּל בְּעַבְדָּיו'. כלומר, שהסכימו לעונתם וכו'".

[וגם בגאולה האחרונה זה הולך באותו אופן - שהרי **"גאולת מצרים והגאולה העתידה - שוות הן בדברים הרבה"** (מאמר הגאולה להרמ"ד, עמוד ד' צבולת מכן רמח"ל)].

גְּלוֹת יִשְׂרָאֵל לְבָבֶל

ובדומה לזה היתה ההנהגה בגלות בבל, שבתחילת הגלות עם ישראל רצו לשוב לארץ ישראל, וכמש"כ (הפלוס קל"ז, ה') - **"על נהרות בבל שם ישבנו גם כִּכְיֵנו בְּזָכְרֵנוּ אֶת צִיּוֹן"**.

וכן אח"כ - "ירמי' אמר 'בְּנֵינוּ בְּתִים וְשָׁבוּ וְנִטְעוּ גִּזְתֵּי וְאֶכְלוּ אֶת פְּרִיָן' (ירמיהו כ"ט, ה')... **שהיו בני גולה מצפים לישועת ה' בהרף עין, והיה בעיניהם כחטא ועון לבנות בתים ולנטוע כרמים בחו"ל, עד שנאמר להם מירמי' עפ"י ה' שאין תשועתם ממהרת קודם ע' שנה"** (ש"ס חת"ס, י"ד ק"ס).

אמנם ברבות השנים שעם ישראל נתבסס בבבל, רבים מהם לא רצו לעלות בזמן הפקידה לאחר שבעים שנה, ותירוצם בפיהם - **"פִּשְׁטָתֵי אֶת קִתְּנֵי אֵיכָה אֶלְפִּשְׁנָה, רְחֻצְתֵי אֶת רִגְלֵי אֵיכָה אֶטְנַפֵּם"** (שיר השירים ה', ג', וט"ז) צמדת רב - ועיין

צ"קדושת ציון" גליון ע"ו צמדת מאת הרב צבימין הלוי שליט"א. ואין מקרא יוצא מיד פשוטו, שהם אמרו באופן פשוט: "אנחנו כבר מסודרים ונוח לנו בבבל, ואין לנו חשק עכשיו לארוז את החפצים, ולצאת לדרך מפרכת, ולטרוח בבנין ארץ ישראל שבינתיים הפכה לארץ לא זרועה" (פיין שבת קמ"ה).

ולכן הוצרך להזהירם - **"גִּסּוּ מִתּוֹךְ בָּבֶל וּמִלְטוּ אִישׁ נַפְשׁוֹ אֶל תְּדַמּוּ בְּעוֹנָה"** (ירמיהו כ"א, ו') - אל תתעכבו שמה להיות נכרתים עמה בעוונה" (מלודת דה).

וממשיך ומזהירם (פסוקים מ"ה - מ"ו): **"צֵאוּ מִתּוֹכָה עַמִּי וּמִלְטוּ אִישׁ אֶת נַפְשׁוֹ מִחֶרֶב אֶף ה'. וְפֶן יִרָץ לְבַבְכֶם וְתִירָאוּ בְּשִׁמוּעָה הַנְּשֻׁמָּעַת בְּאַרְץ..."** ["ר"ל" אני מצווכם שתצאו פן ירך לבבכם בשמועה... (מלבי"ם)].

והרחיב רמ"ד וואלי בביאור הכתוב (ירמיה עמוד טכ"ז):

"ועוד כל כך היו רחמיו ית' על עמו ונחלתו, שהזהירם לצאת מתוכה, לא מבעיא קודם הצרה - אלא אפילו קודם השמועה הנשמעת בארץ של הצרות העתידות, כדי שלא ירך לבבם מפני המורא, וז"ש: ופן ירך לבבכם ותיראו בשמועה הנשמעת בארץ".

לוינשטיין ועוד אמרו, שפסוק זה נתקיים בשואה [ושנאה תתפתח ביניהם ובין הרבה מן האומות עד שיגרשום".

בהרחבה, שהוא רואה בגרוש ספרד עונש על אותה תחושה שאננה].

וב"התורה התמימה", להגאון רבי יחיאל מיכל שטרן שליט"א (שמואל ב' כ"ג, כ"ז), כתב לבאר בזה את דברי רש"י (דברים ל"ג, ג):

"שגדול יום קבוץ גלויות ובקושי, כאלו הוא עצמו צריך להיות אווז בידי ממש איש איש ממקומו".

שבתחילה לא ירצו לעלות, והקיבוץ יצטרך להתבצע מתוך קושי וצרות.

"מְשַׁכְּנֵי אֶתְרֵיךָ נְרוּצָה" (שיר השירים ח', ד) - "הוא נגד ביאת הארץ... משכני נגד קיבוץ גלויות" (נחלור הגר"ח סס).

בתחילה "מְשַׁכְּנֵי" בקושי ובאלוץ - "שְׁגִרִית בֵּי שְׁכְנֵי הָרָעִים" [בכדי שאברהם אליך].

ולבסוף, אחרי שבאתי לארץ ישראל וטעמתי את טוב הארץ הקדושה גוף השכינה - "אֶתְרֵיךָ נְרוּצָה...". - "ממה שֶׁהַכְּנִסְתָּנוּ לְאֶרֶץ טוֹבָה וְרַחֲבָה - אֶתְרֵיךָ נְרוּצָה לְאֶרְעָא טְבָתָא דְאִיתְקַרִּיאַת מְשַׁכְּנֵתָא" (מדרש רבה סס).

"..וביותר תתחונב נפשנו לתת תודה למלכות בריטניה... אשר הפליאה חסדה עמנו, להכיר את זכות עם ישראל בארץ אבותינו, ולהכריז על בניו ביתנו בארצנו הקדושה, ולהציב לנו ניר [=מלכות מ'ישי קְדוּדָה". מלי"א י"א, ל"א] בתוכה, ע"י שלטון נציב עליון מקרב אחינו...".

(אגרת הגר"ח זוננפלד והגר"י דיסקין זיע"ח "אל היסודים", ציחם ל"הלכות בלפור" - "האיש על החומה", ח"ג, עמוד 453)

וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים... וּבְחִמָּה שְׂפוּכָה

ולכן כאשר הגיע הקץ האחרון של קיבוץ גלויות, וישראל לא רוצים לצאת - הקב"ה נותן בלב האומות לרדוף את ישראל הגרים בארצותם - בכדי שיוכרחו לחזור לארץ ישראל. והוא אשר יעד הקב"ה ע"י נביאו יחזקאל (כ):

"וְהֶעֱלָה עַל רִוְחְכֶם הָיוּ לֹא תִהְיֶה... וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים וְקִבְצֵתִי אֶתְכֶם מִן הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר נְפֻצְתֶם בָּם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזָרוּעַ נְטוּיָה וּבְחִמָּה שְׂפוּכָה". [ביד חזקה. אכביד ידי עליהם ואשפוך עליהם חמתי, בתת בלב העמים לגרשם ולהוציאם מארצם" (מלמד דוד)].

וכן כתב רבנו סעדיה גאון (בספרו "האמונות והדעות" מאמר שמיני):
"וצרות גדולות יבואו על האומה באותו הזמן, כאמרו (דניאל י"ב, ב') 'וְהִיְתָה עֵת צָרָה אֲשֶׁר לֹא נִהְיְתָה' [א.ה. עיין במאמר הקודם, שהגר"י

Dear Jews! This unique pamphlet is being distributed all over the Charedi cities and neighborhoods in Israel. We have no governmental aid, as is obvious, and we depend solely on members of the public whom understand the importance of spreading our ideas. Due to the fact that many people all over the country and the Jewish world are waiting to read our message each month, and due to the fact that some noisy haters of us would do anything to prevent us from spreading our ideas, it is of utmost importance that our supporters all over the land help distributing the pamphlet in a professional manner and as much as possible. Car owners are specially called upon to help us with distributing. A professional distributor can work for us in Lakewood, New Jersey, but the costs are already very high. We also want to start distributing a pamphlet in English. We would be very grateful for any contribution and, as said above, for any help in distributing. You can be in touch with us in order to contribute, to take part in distributing or for any questions you may have. Just leave a message at 052-7195368 or better still, send an e-mail to yyy7@neto.bezeqint.net

פגישה היסטורית הרב יצחק מרגליות

"מביא אתה לי ראייה מהמרד שלכם. אדרבה, ממקום שבאת, הלא ידוע שרבן יוחנן בן זכאי התנגד התנגדות נחרצת למרד הגדול, מפני שהוא היה כרוך בשפך דם יהודי..."

"הבלים וכזבים תדבר על מאור עיינינו רבן יוחנן בן זכאי. רבינו התנגד למרד משום שבעין שכלו הטהור ראה, כי מצבו הרוחני והגשמי של עם ישראל נמצא בירידה, ה' בכעסו הסתיר את השגחתו מהם, וממילא המרד הוא חסר סיכוי ויביא לחורבן העם והמקדש כאחד. אבל על מצב כפי שאתה מתאר, שה' החזיר לנו את השלטון בירושלים, דבר שלא היה מימי בית חשמונאי, כשאנו שולטים וברצוננו ניתן להקים את המקדש, אלא שזה עלול להיות כרוך במלחמה בעלת סיכוי יותר מסביר עם מחיר ככל מלחמה - אתה מכיר מישהו שהתנגד לזה מעולם? תמה אני על מי שאי פעם בחייו קרא מקרא, אם יאמר כדברים האלו."

"אמור נא לי", הוסיף חברי החדש, "האמנם קבעו כך להלכה הסנהדרין, שאין לבנות את המקדש משום סכנת נפשות?"

"סנהדרין?!" מצטער אני להודיעך, אך מוסד הסנהדרין אינו קיים כבר מאות בשנים."

"אין סנהדרין לישראל?? ועדת ה' היא כצאן אשר אין להם רועה?? מי מדרוך ומנהיג את ישראל?"

"לא אלמן ישראל, עדיין יש חכמי תורה, אמנם מפוזרים ומפורדים, אך בכל זאת הם המדריכים והמנהיגים את ישראל, ועל-פיהם יהיה כל ריב וכל נגע."

"וחכמי התורה שהזכרת, מה דעתם בענין דחית בנין בית המקדש משום סכנת נפשות?"

"למען האמת, חכמי התורה לא מביעים את דעתם בכל הנוגע לעניינים מדיניים ופוליטיים. חכמי התורה מורים רק את אורחות החיים של היחידים."

"ואיך יהיה כדבר הזה? הסבר את עצמך!"

"הענין ארוך, זה כמאתיים שנה שהעם הולך ומתרחק מהתורה. השולטים כיום בישראל הם אנשים רחוקים מהתורה ומחכמה, אשר דעת חכמי התורה לצערנו אינה מעניינת אותם כלל, ובהעדר משמעות להכרעות חכמי התורה בנושאים מדיניים, מנעים גם הם מלהביע את דעותיהם בעניינים אלו."

"האמנם?!" מי הם אותם אנשי רשע השולטים בעם, מן הצדוקים הם?"

"ולואי היו אלו הצדוקים, אלו היו מחויבים לכל הפחות לתורה שבכתב. מדובר לצערי באנשים שאינם

בחלומי מהלך הייתי במדבר יהודה, והנה לקראתי איש הדור פנים, פאות עבותות מעטרות את לחייו, וכל חזותו אומרת איש מן העבר.

"מנין אתה, איש יהודי?" פניתי אליו בשאלה.

"מן המתים אני, חייתי בזמן בית שני ומצאתי את מותי בעת שכבשו הרומאים את העיר. לא ידעתי מדוע ואיך נפלתי לטובה מכל אחי והקיציני ה' קודם תחיית כולם. התוכל לספר לי, מה עלה בגורל ירושלים מאז אותה מלחמה עקובה מדם?"

"אם ארצה לספר לך את כל תלאותיה של עיר הקודש מאותו יום מר, יארכו הדברים מאד, אך זאת אומר לך, כי כיום שוחררה ירושלים, והיא ביד ישראל!"

"האמנם שוחררה ירושלים?! קח נא אותי אליה מהרה, אולי עוד אזכה לראות היום את התמיד של בין הערביים עולה על המזבח לרצון..."

"לאט לך, אדוני. אמנם ירושלים שוחררה, אך המקדש עודנו בשמונו. במקומו יש בית תיפלה של מוסלמים, ואין איש מישראל נכנס בו."

"הכיצד? הלא אמרת ששוחררה ירושלים, וכי המקדש לא נכבש, כל-כך גברה ידם של אותם המוסלמים שהזכרת?"

"הענין אינו פשוט. אמנם מבחינה מדינית מקום המקדש ביד ישראל, אך אין ישראל רוצים לעקור משם את בית תפלות המוסלמים מחשש לזעם אומות העולם על הפגיעה בחופש הפולחן המוסלמי."

"משטה אתה ב! בזמננו, כשהבית עמד על כנו, במשך מאות בשנים היו מצבים בהם נטבחו יהודים ברבבותיהם למען המקדש וקדשיו, ואתם נותנים את בית הדום רגלי אלוקינו למשיסה, מפני חשש של מה יאמרו הגויים. אינני מאמין כי הדברים הם כאשר אמרת."

"ראה, זה לא רק החשש של מה יאמרו הגויים. למעשה כמו כיבוש המקדש תהיינה השלכות בטחוניות, מדיניות וכלכליות הרות גורל. הארץ גם מלאה מוסלמים לרבבות, וצעד כזה עשוי לגבות מחיר דמים של מאות ואולי אלפי הרגים יהודים."

"וכי אין בית ה' אלוקינו שווה את זה? מה זה היה לך? האם בית ה' גרוע מכל חלק אחר בארץ, שנצטוונו לכבשו במלחמה? האם בית חשמונאי שיצאו למלחמה על המקדש לא אבדו על זה כמה וכמה נפשות? בדרות שלנו נטבחו אלפים ורבבות למען חרות המקדש, ואילו אתם - שהמקדש בידים - מפקירים אותו מפני חשש סכנת נפשות?"

ימי ציון הרב יעקב גליס

מתוך "ספר העליות לארץ ישראל" - מאת הרה"ג ר' יעקב גליס זצ"ל, מו"ל "תוספות השלם על התורה"

מבוא

יודע תדע כי גר יהיה זרעך (בראשית ט"ו, י"ג).

"יודע" - שאני מפזרן, "תדע" - שאני מכנסן;

"יודע" - שאני ממשכנן, "תדע" - שאני פורקן;

"יודע" - שאני משעבדן, "תדע" - שאני גואלן.

(בראשית רבה מ"ד, כ"ה).

עם ישראל איננו היחיד שעצמאותו נשללה ממנו ושמוולדתו נשדדה בידי זרים. הוא איננו העם היחיד שנרצח והוכרע בידי חזקים ממנו, בידי עמים בעלי זרוע, תקיפים ואלימים, שחמדו ארצות לא להם. היו עמים רבים שגורלם היה גורלו, היו עמים ומדינות לאין ספור ששועבדו בידי זרים, קיבלו עליהם את הדין ועברו ובטלו מן העולם ואיש אינו יודע זכרם, והרי דברי ימי עולם רצופים וגדושים כיבושים והשתלטויות של חזקים על חלשים, של רבים על מעטים, והרי הדבר הזה כגלגל החוזר בעולם, ומאז ומעולם עם את רעהו חיים בלעו.

אך העם היהודי הוא העם היחיד בעולם, מאז נחלק העולם לעמים, ללשונות ולארצות, ששמר אמונים למולדתו ולא נטש אותה אף לשניה אחת - מאז גורש ממנה לפני קרוב אלפיים שנה. הוא נשא אותה על לוח לבו בכל שבעים הגלויות אליהן הגיע בתפוצתו רבת הממדים. הוא העלה אותה ברטט על שפתיו בכל תפילותיו, ובכל עת מצוא. הוא קונן עליה, הוא התאבל עליה ללא הפוגות, הוא לא רצה לקבל ניחומים על החורבן. "גזירה היא על המת שישתכח מן הלב" אמרו חז"ל, ארץ ישראל לא היתה מעולם בגדר "מת", היא היתה תמיד חיה, ולכן לא נשכחה מלבו אף לשעה קלה אחת.

ולא רק שזכר אותה ושמר את אהבתה בלבו, כי אם גם עשה מאמצים לחזור אליה, אם כדי להשתקע בה לצמיתות, אם כדי להימצא בה זמן מה, אם לפחות

לפקוד אותה מפעם לפעם, הכל לפי התנאים והמסיבות. תמיד, וללא הרף, נמשכו המאמצים לשוב לחיות בארץ בכל דרך ובכל צורה. היו מקרים והיו אלו מאמצים נועזים וכבדים למדי, והיו תקופות שמאמצי עליה אלו היו כרוכים בסכנת נפשות ממש, אך מעולם לא פסקו.

הם התחילו מיד למחרת החורבן. עוד בטרם נקרש דם הנופלים בקרבות הנואשים עם לגיונות רומא, בטרם היתה כל העיר למאכלת אש ולערימת אפר. צעדי המגורשים, הנמכרים לעבדים, עוד הלמו מרחוק, וכבר התחילו יהודים להתגנב לעיר בכל דרכי עקיפין. עוד בטרם יבש הדיו מהכרזתו של אדרינוס, שחיק עצמות, כי כל יהודי שיימצא בירושלם או במרחק גדול ממנה יידקר בחרב, וכבר נמצאו יהודים שחרצו נגדו לשון ארוכה ושבנו ופקדו את העיר על אפו ועל חמתו.

משברים ותמורות עברו על ארץ זו, היא עברה מיד ליד, היא החליפה משטרים ומושלים שהפער החברתי והתרבותי ביניהם היו עמוקים מתהום, אך מכנה משותף אחד היה להם: שנאת ישראל, ומגמה אחת היתה להם, להרחיק את היהודים מירושלם ככל האפשר, אך הם העלו חרס בידם ומעולם לא הצליחו במזימתם. יהודים עם קשה עורף, חדור אהבה לוהטת לארץ אבותיו, שם מושלים אדירים ללעג ולקלס. מושלים הלכו ומושלים באו, כל מושל עמל קשות להשאיר בה את עקבותיו, ועם זה להשמיד ולכלות את עקבות זה שקדם לו. שלטון הכיבוש הראשון הקים פסלים ואנדרטאות לעבודה זרה, אחד מהם במרומי הר המוריה במרכזו של בית המקדש, השלטון שבא אחריו הרס אותם עד היסוד, הקים כנסיות ומנזרים על כל צעד ושעל, עד שבא השלטון השלישי וקעקע את כל האתרים הנוצרים שהקים קודמו, והביא במקומם מסגדים וצריחים מוסלמים לארכה ולרחבה של הארץ, ויש ואותם אתרים שימשו בעונה אחת כמקומות פולחן לדתות שונות כאשר אחת הורסת מה שהשניה בנתה, הארץ משנה צורה ומחליפה צורה במהירות רבה,

המשך פגישה היסטורית

ואז נשתטח האיש ההדור מלוא קומתו ארצה, ויזעק בקול גדול -

"**אהה** אלוקי, למה הרגזתני להעלות אותי מקברי טרם זמני. למה זה מקבר יצאתי לראות עמל ואון, לראות את עיר קדשך כבושה בידי אויבך, אויבי תורתך ומקדשך". כה זעק בקול גדול ונורא.

נרעדתי ונודעזעתי ונרתעתי לאחורי. ואיקץ, והנה חלום.

מחויבים לה' ולתורתו כלל, מתנהגים הם בכל על-פי תרבות המערב, תרבות יוון ורומא, ומטמאים את ירושלים בתועבותיה של רומא".

"**איככה** תאמר, אם כן, כי שוחררה ירושלים, הלירושלים הזאת צפינו, אם אליה יחלנו? לירושלים של חיי בליינות רומאיים, הלא לירושלים של המקדש, לירושלים עיר האלוקים צפינו, עליה נלחמנו, עליה חרפנו את נפשנו. והיא עודנה לשמה, וכבודה למרמס".

בארץ היהודים, היא הארץ היחידה על פני תבל כולה המקבלת את השבים אליה באהבה ובחיבה, היחידה הפושטת את זרועותיה לקבל את בניה השבים לחיקה, ומתרפקים אליה באהבתם ובנאמנותם שעמדו בכל המבחנים שנהרי נחלי דם לא שטפוה ושמוקדי אש לא כילוה.

בעמודים המונחים לפנינו יסופר חלק מסיפורה של העליה הבלתי פוסקת, חלק מההרואיקה של העליה בת האלפיים שאין לה אח ודוגמא, סיפור הנס של עם גולה ונווד הנושא אתו תמיד את חזון הגאולה ובשורת השיבה לארץ עתיקה-חדשה, של עם המלקט משולחנות שבעים עמים ונושא בלבו את שרביט הניצוח של מלכות ישראל, של עם שמאות שנות דם ויסורים לא שטטשו את דמותו, לא השכיחו את געגועיו לארץ מכורתו, ולא דכאו את שאיפתו וחתירתו לגאולה שלמה בארץ הבחירה.

עם עליית תלמידי הבעש"ט, ותלמידי הגר"א מוילנא לצפת, לטבריה ולירושלם, מסתיים סיפורו של ספר זה, שכן איתה מסתיימת מבחינה מסויימת תקופה גדולה בתולדות העליות, היא חותמת דף מזהיר. ולא עוד, אלא שעליה זו היא שהניחה את היסודות לכל העליות שבאו אחריה, היא שהכשירה את הקרקע ושהכינה את הכלים לקליטת העליות האחרות.

סיפורה של העליה לארץ ישראל לא תם, אחרי הפרושים הוסיפו יהודים לזרום לא"י, הפעם גדלו המספרים, הורחבו ההיקף והממדים, אף בעצם ימינו אלה ממשיכים יהודים לעלות לא"י, הפעם לא על גבי דבשות גמלים וספינות מפרש, אלא באמצעי תובלה חדישים ביותר. סיפורה של העליה לא"י הולך ונכתב לנגד עינינו, עדיין לא תם ולא יתום עד אשר יתכנסו כל הגלויות לציון ושמחת עולם על ראשם.

אך דבר יחידי בעל ערך קיים הוא הימצאם של יהודים בארץ ישראל והנהירה אליה בכל הדרכים.

לא פעם היתה זו מציאות עלובה, תנאי קיום אומללים, לא פעם היתה הנהירה לארץ ישראל כרוכה בסיכונים אין ספור, לא פעם היו החיים בארץ עצמה חסרי בטחון מינימלי, אך בכל זאת היתה הזוהר היהודית של ארץ ישראל - הדבר היחידי הקיים והבלתי משתנה. זיקתם של היהודים לארץ ישראל והחווים הסמויים והגלויים בין הארץ לבין העם בפזוריו היו הדברים הבטוחים ביותר, בעוד שהימצאם של הצלבנים והביזנטים ודומיהם בארץ ישראל היתה רק פיקציה היסטורית, מצב כפוי ובלתי נסבל, מין אפיזודה חולפת.

רציפות הישוב היהודי בארץ ישראל היא עובדה שאין לפקפק בה כלל, כשם שאין לפקפק ברציפות העליה לארץ ישראל אף בתקופות החמורות והקשות ביותר. הצלבנים משמידים את הישוב היהודי בירושלם וביתר ערי הארץ, ורגלי סוסיהם מבוססות בדם יהודי כדבריהם, אך איך שהוא נמצאים יהודים בירושלם גם במצב זה, והם עושים כביכול "במלאכת הצביעה", וכל הסיירים ועולי הרגל [היהודים] מספרים עליהם בהרחבה, והנה מבהיק מרחוק אורם של שלש מאות החכמים מבעלי התוספות הצרפתים שעלו והשתקעו בארץ ישראל דוקא בימי שלטון הרשע של הרוצחים נושאי הצלב ואבירי דת החמלה הנוצרית.

העליה לארץ ישראל לא פסקה מעולם, היא הולכת ונמשכת זה כאלפיים שנה. שיירה ארוכה, ארוכה, רבואות רבואות יהודים זקנים וצעירים הולכים וזורמים בשורה אינסופית, נופלים וקמים נופלים וממשיכים. רבים אינם זוכים ונופלים בדרך אל הארץ היעודה - במדבר העמים, וחול המדבר מכסה אותם, אך רבים יותר זוכים ומגיעים, ומהם כאלה שאף זוכים ומכים שרשים

[פרק א]

דמדומי שקיעה וחורבן

מסתבר כי חורבן הבית לא הביא להרס מיד, פיסה של העיר כולה או של בית המקדש. אלפים נפלו במלחמה, וישנן דיעות סותרות על מספר הנופלים. אך הישוב היהודי בירושלם המשיך להתקיים כשהוא נתון בצבת שלטונה של רומא, שליחיה ונציביה באזור, וזכה אפילו לשמץ של אוטונומיה פנימית.

ישנן הוכחות רבות להנחה כי למרות הקשיים והבעיות ההלכתיות שנבעו מהמצב החדש, עוד המשיכו להקריב קרבנות ולעבוד עבודת ה' על הריסות הבית. יוסף בן מתתיהו מספר בספרו "מלחמת היהודים עם הרומאים" כי אחרי החורבן נשאר בניני האבן על תילם, ורק צפויי העץ עלו בדליקה, ואילו צפויי המתכת נמסו באש הגדולה. אף אם נתיחס בהסתייגות לדבריו שנכתבו

חורבן הבית השני שם אמנם קץ לעצמאות ישראל בארצו הקדושה ולקיומו של המרכז היהודי הגדול, לב האומה, שהקרין מאורו על כל תפוצות ישראל. אך לא רק שלא ניתק את הקשר שבין העם לבין בית מקדשו ועיר המלוכה, אלא שחיצוק והעמיק עוד יותר את הזיקה שבין שניהם. כל החוקים והגזירות שהוציאו הכובשים האזורים, למנוע שיבת יהודים לארצם ולאסור דריסת רגל יהודית בארץ אבותיהם - כדי שהארץ תשאר שממה לנצח ושהעם היהודי יתנוון בשבעים גלויות - כל אלה לא רק שלא הועילו להם לשליטי רומא, ולא השיגו את מטרתם, אלא שגזירות אלה ליבו עוד יותר את אש האהבה בין העם הגולה לבין ארצו השדודה ואת הנהירה אליה בכל התנאים ובכל המסיבות.

לפי המקובל אסר אדרינוס לבוא לירושלם ואף להתקרב אליה במרחק מה ממנה, אך איסור זה שההסטוריונים ראו אותו עד לאחרונה כעובדא בדוקא, כמו חוקרים אחרים והטילו ספק בקיומו. אלה טוענים כי אין לכך הוכחות אובייקטיביות ברורות, הוא אף אינו מוזכר במקורות הרשמיים של אדרינוס או של הקיסרים הרומאיים האחרים, ויתכן כי כל ענין האיסור הוא המצאה של אבות הכנסיה הנוצרית בתקופה מאוחרת יותר, שבקשו להדגיש את גודל עונשם של היהודים. לזה יש להוסיף כי במקורות שלנו איסור כזה אינו מוזכר במפורש, ואין ספק כי אילו היה קיים איסור כזה היה מוזכר בדברי חז"ל בכל צורה שהיא. להיפך, אנו מוצאים בחז"ל כי יהודים ביקרו בירושלם ועלו לרגל אליה אף לאחר ה"איסור".

רבי יוסי בר חלפתא מספר "פעם אחת הייתי עומד בירושלם ומצאתי תינוק אחד של בית אבטינס אמרתי לו... אבותיך לפי שהתכוונו להרבות כבודם ולמעט כבוד שמים לפיכך נתמעט כבודם ונתרבה כבוד שמים" (ירושלמי יומא סוף פ"ג ושקלים פ"ה ה"ה), כלומר שלמרות החורבן נשאר בירושלם שרידי משפחות מיוחסות. רבי יוסי מספר במקום אחר (ברכות א) כי התפלל בחורבה אחת מחורבות ירושלם. בנו רבי ישמעאל עלה מהגליל לירושלם להתפלל שם. פעם אחת הלך בחברתו של תלמיד אחד "בשוקא דציון". אותו תלמיד פחד, אולי בגלל הגזירה או הנהוג, ורבי ישמעאל הוכיחו ואמר לו "פחדו בציון חטאים" (ברכות ט). כן מסופר על רבי יוסי באחד שהדיר את אשתו שלא לעלות לירושלם והתיר לו רבי יוסי את נדרו ועלתה (תוספתא מדרים ה), ובית רבן גמליאל ביבנה העלה את מתיו לקבורה בירושלם (שמוות פ"ד).

בימי העליה לירושלם נהגו העולים מנהג אבילות (תוספתא מדרים ה) האומר הרי עלי שלא לאכול בשר ושלא לשנות יין כיום שראיתי את ירושלם כשהיא חריבה אסור, בענין המעלה פירות מן הגליל ליהודה או עולה לירושלם - פוסק רבי מאיר כי הוא אוכל מהם עד שהוא מגיע למקום השביטה, והרי רבי מאיר חי בתקופה שלאחר כשלון מרד בר כוכבא. על שמעון קמטרא מסופר כי שאל את רבי חיאי הואיל והוא עולה לירושלם כל שנה מה דינו לגבי קריעה על החורבן (ירושלמי ברכות פ"ט), על רבי עקיבא וחבריו רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה, מסופר כי היו עולים לירושלם, הגיעו לצופים קרעו בגדיהם, הגיעו להר הבית וראו שועל יוצא מבית קדשי קדשים (מכות כג וע"ד), על רבן יוחנן בן זכאי מסופר כי היה יוצא מירושלם והיה רבי יהושוע הולך אחריו וראה בית המקדש חרב (אדר"ן פ"ד וע"ד). וכן מצאנו את רבן יוחנן בן זכאי ורבי אלעזר בן ערך יוצאים מירושלם (מגי"ה יד וע"ד). על רבי צדוק מסופר כי נכנס לבית המקדש וראה אותו חרב (מגד"ב א"ה רכז פ"ג).

בהיותו בשבי הרומאים, הרי יש יסוד להנחה כי עיקרו של הבית נשאר, וכי הרומאים ראו אפילו בעין יפה את חידוש העבודה בבית המקדש, מתוך רצון לא להסעיר את הרוחות למעלה מן המידה ולגרום להתלקחות של מרד לנוכח הפסקת עבודת ה'. המלחמה בארץ ישראל, שלא כמלחמות אחרות, הקיזה את דמם. הם היו זקוקים להתאוששות ורצו בחיי שקט בכל מחיר, והקרבת קרבנות לא הפריעה להם. אף בארצות כבושות אחרות נהגו להעניק אוטונומיה פנימית לתושבים.

יש להניח נוסף על כך, כי הם בודאי לא בחלו בהכנסה הכספית הגדולה שהייתה צפויה להם עקב העלויות לרגל. מאידך גיסא היו יהודי ארץ ישראל מעוניינים להמשיך בעבודת המקדש כל עוד הדבר ניתן להם.

דבר זה נמשך עד אשר חילל אדרינוס את קדושת המקום על ידי העמדת פסלים והקרבת קרבנות לאלילים - דבר שגרם לפרוץ המרד של בר כוכבא. בכל אותה תקופה שנמשכה כששים ושנים שנה אחרי החורבן, נתקיימה - אם אמנם תוך קשיים רבים - עבודת ה' בבית המקדש. אחרי שירושלם נכבשה בידי בר כוכבא שהחזיק בה כארבע שנים לא היו כל בעיות. עבודת ה' נמשכה באין מפריע, נעשו אפילו הכנות רבות לשיקומו של בית המקדש, אף מינו כהן גדול ונמצאו מטבעות רבות מהשנה הראשונה למרד עם הכתובת "אלעזר הכהן". המונים עלו אז להר הבית לשפוך שיח, בפרט בימי חג, ובן זומא נמצא עומד על גבי מעלה אחת בהר הבית ראה אוכלוסים ואמר "ברוך חכם הרזים" (תוספתא ברכות פ"ג, ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה, בבלי שם י"ז ע"ג).

חכמים רבים משערים, כי באותה תקופה נשנו כל הדינים של "אין בונים בית המקדש בשבת ולא ביום טוב ולא בלילה", וכן כל ההלכות של קרבן צבור הבא בטומאה, ודיני המותרים להכנס להר הבית לשם בנין ותקון והוצאת הטומאה - אם אין כהנים ולא לויים ולא ישראלים טהורים. אף פסחים הקריבו אז, וגם יהודים מארצות אחרות עלו לרגל, אז חי אותו גוי מנציבין שהתחפש כיהודי ואכל מהפסח וערמתו נתגלתה על ידי רבי יהודה בן בתירה, שחי אחר החורבן, ואף רבן גמליאל דיבנה אומר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא. (ירושלמי ב"מ פ"ד ה"ג, בבלי שם י"ז ע"ג) מקורות רבים צענין זכ).

רק אחרי שנכשל מרד בר כוכבא - חרש טורנוסרופוס את ההיכל ולא השאיר בו אבן על אבן, אולי באמת כדי למנוע כל אפשרות של הקרבת קרבנות, אדרינוס הרס את ירושלם לחלוטין הפך את שמה ל"קולוניא איליא קאפיטולינא" (אחד השערים של עיר זו נתגלה ונמצא כמעט שלם בחפירות שרידי מצבר ה"אנטוניה" בצפונה של הר הבית), הוא העמיד שני פסלים ענקיים על הר הבית (בסיסו של אחד מהם תקוע בתוך החומה הדרומית של הר הבית של ימינו כשהוא הפוך).

זכו אחישנה - לא זכו בעתה בעקבי הצאן

פתיחה

גאולת ותשובה - מי קודם?

יוסף. אמנם קודם השלמת הגאולה ע"י משיח בן דוד - "יצטרך כביכול הוא יתברך לעורר ישראל לתשובה, והוא מה שכתוב אח"כ "ומל' ה' אלהיך וכו' ואתה תשוב ושמעת" ולא הזכיר כאן 'בכל לבבך ובכל נפשך', כי התשובה הזאת לא תהיה מאהבה, אלא ע"י יסורים גדולים וביחוד ומירוק וזיכרון". עכ"ל הגרי"א חבר זיע"א [1].

כתוב בפרשת נצבים (דברים ל, 6-8) "והי'ה כי יבאו עליך... הברכה והקללה... והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלהיך שמה. ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקלו... ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מקל העמים..."

מבואר שבתחילה יעשו תשובה, ואח"כ תהיה גאולת "קיבוץ גלויות".

וקשה, שבהמשך הכתובים משמע להיפוך, שבתחילה יתקבצו לארץ ישראל, ואח"כ יעשו תשובה. וכפי שממשיך הכתוב (ספוקים 7-1) "אם יהי'ה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך: והביאך ה' אלהיך אל הארץ... ומל' ה' אלהיך את לבבך... ואתה תשוב ושמעת בקול ה'... פי תשוב אל ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך".

הכללים לצעוד ב"גן המבוכה"

לאחר פתיחה זו, יש לנו את ה"מפתח" לצעוד בבטחון ב"גן המבוכה" בענין זה, שמחד מצינו מדרשים שאומרים שהגאולה תלויה בתשובה, ומאידך מצינו מדרשים שאינה תלויה בתשובה.

והכלל בזה הוא: **שהמדרשים שאומרים שהגאולת תלויה בתשובה - מדובר: או ב"קיבוץ**

[1] הדברים מבוארים ג"כ ב"אבן שלמה" (פרק יא, סוף טו): שם הוא מביא את דברי הגר"א (צניאורו לתיקוני זוהר תיקון כ"ג - 3 - עד, 6): "... כי יש קצים בכל דרא לפי הזכויות של פקודין, וכמ"ש (תהלים 65, ז) "היום אם בקלו תשמעו", בו, אבל קץ האחרון לא תלוי בתשובה אלא בחסד, כמ"ש (יחזקאל פרק כ' - ספוקים טו; י"ד, כ"ג) 'אעש למען שמי בו', וכמ"ש בחפלה למען שמו באהבה". [ועיין להלן שדצ"ו מפורשים צוה"ק].

ובהגה"ה שם הביא קיצור מביאור הגר"א בכמה מקומות, וז"ל: "כי... אם חלילה לא יובו ותהיה בעתה - לא תהיה אז רק פקידה כמו שהיה בבית שני בימי בורש...". [כלומר, שיתחיל רק גאולת משיח בן יוסף, וכמ"ש הגר"א (צניאורו לתיקוני זוהר ח"ג - ע"ד טו, ח): "...בתחילה יתער בשמאלא [= בתחילה תתעורר הגאולה מצד שמאל דהיינו במידת הדין], 'שמאלו תחת לראשי', והוא יהיה פקידה כמו שהיה בבית שני בימי בורש..."].

ואח"כ הקב"ה יכוף את ישראל לעשות תשובה כדי להשלים הגאולה ע"י משיח בן דוד, וכמו שממשיך שם בשם הגר"א: "...ואו יהיה להם חבלים וצרות גדולים... וע"ז נאמר (יחזקאל כ, 6) 'אם לא ביד חזקה... ובחמה שפוכה אמלוך עליכם, ואח"כ ינאלו ברחמים גדולים'. [כלומר, הגאולה ברחמים גדולים - הוא גאולת משיח בן דוד, וכמ"ש הגר"א (ע"ט): 'וימין מקרבת, כמ"ש וברחמים גדולים אקבצך, שיפקון כסיטרא דימונא [= שיצאו בצד ימין, המבטא את מידת החסד], ע"י משיח בן דוד שעליו נאמר 'וימינו תחבקני' (ש"ש 3, 1).

"גאולת אחישנה" - ו"גאולת בעתה"

התשובה נמצאת בדברי פה שלישי להגר"א - הגאון רבי יצחק אייזיק חבר זיע"א ("שם יחסי", דרוש לשנת תשנ"ב, ח"ט ז' - עמוד ק"ו), עפ"י מש"כ (שפ"טו ס, כג) "אני ה' בעתה אחישנה", ואמרו (ספ"ד"ק ט"ו, ח): "זכו - אחישנה, לא זכו - בעתה".

ומעתה יתבארו הכתובים, שתחילת הפרשה מדבר ב"גאולת אחישנה" - ש"התשובה יקדם לגאולה - מאחר שעדיין לא הגיע זמנו האחרון, ולכן ישובת עד ה' אלהיך, והיינו תשובה מאהבה שמגעת עד כסא הכבוד, כמאמר רז"ל שם... ואח"כ ישוב וקבצך".

והמשך הפרשה "מדבר ממדרגה שניה שהוא 'בעיתה' ח"ו כשלא יהיו זכאין, שאז יתאחר זמן הגאולה לאורך ימים עד אשר 'יהי'ה נדחך בקצה השמים וכו'", ואז - כשיגיע זמן - יקדם התעוררות הגאולה לתשובת ישראל מדרכיהם... לצד הזמן המיוחד לכם".

וכל זה לענין תחילת הגאולה, והוא גאולת משיח בן

גורמות שהקב"ה **מקדים** הגאולה קודם הקץ האחרון].

וְאִי אֵינּוֹן לֹא זָכָאִין - מְעַכֵּב לִוְן בְּגִלוּתָא עַד הַהוּא זְמַנָּא דְאַתְגָּזֵר. וְכַד מְטָא זְמַנָּא וְאֵינּוֹן לֹא אַתְחַזְיִין - קוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא אֲשַׁנַּח לִיקְרָא דְשְׁמִיָּה, וְלֹא אֲנָשִׁי לְהוּ בְּגִלוּתָא, הָדָא הוּא דְכְּתִיב וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְגו'. אֲלִין אַבְהָן דְכְּלָא, רְזָא דְשְׁמָא קְדִישָׁא.

כלומר, שכשמגיע "בעתה" - אע"פ שאינם ראויים, הקב"ה גואלם **למען שמו**. (ועיין בדברי הגר"ם שכתבנו לעיל, בספר ח' ודברי הו"ס"ק לבקן).

וְאִם לָא יַעֲבֹדוּן בְּךָ עוֹבְדֵין טְבִין - וְגַאֲלַתִּיךָ אֲנָכִי

ד. תיקוני זוהר (מקו"כ"ג, דף ט"ז, ע"ג): "לִינִי הַלְיָלָה וְהִיָּה בְּבִקְרָא אִם יִגְאָלְךָ טוֹב יִגְאֵל - אִם יַעֲבִיד בְּךָ יִשְׂרָאֵל עוֹבְדֵין טְבִין... - שְׁפִיר, תִּגְאֵל עַל יְדֵי דִישְׂרָאֵל עַלְמָה דְאִיהוּ בְּעַלְךָ, טוֹב וְדָאִי.

וְאִם לֹא יַעֲבֹדוּן בְּךָ עוֹבְדֵין טְבִין - וְגַאֲלַתִּיךָ אֲנָכִי חִי ה' שְׂכָבִי עַד הַבֶּקֶר..."

[1] לפ"ז כך יתבאר הכתוב "שְׂכָבִי עַד הַבֶּקֶר". מש"כ "שְׂכָבִי" - הוא המצב המקולקל של הגלות, שאז כנסת ישראל שוכבת בעפר, וכנגד זה - כשמתחילים ימות משיח בן יוסף, מפסיק המצב של "שְׂכָבִי", וכפי שאומר הרמח"ל (מאמר הגאולה) שעל משיח בן יוסף נאמרו הכתובים של "קִימַח", כגון (מִיכָה ז, ח): "כִּי נִפְלְתִי קִמַּחֲתִי". (וכן הכתוב (ישעי'ו 3,33) הַתְּנַעֲרִי מִעַפְרֵי קוּמִי שְׂכָבִי יְרוּשָׁלַם". (וכן הכתוב (ישעי'ו 6,5) קוּמִי אוּרִי כִּי בָא אוּרִי.

ומש"כ שהקץ האחרון הוא "עַד הַבֶּקֶר" - הוא בשנת ת"ק לאלף השישי, שהוא כנגד הבקר של יום השישי - שאז נברא האדם (ספסדיון 3,33), ובמקביל לזה בשנת ת"ק לאלף השישי מתחילה גאולת ישראל שנקראת "כִּי תֵלֶה גַם יְלֻדָּה צִיּוֹן אֶת בְּנֵיהָ" (ישעי'ו 50,1), והוא הקץ האחרון לתחילת ימות משיח בן יוסף.

וכמש"כ ה"אור החיים" על התורה (ויקרא ו, 3) "בל הלילה שהוא זמן הגלות הנמשל ללילה, עד הבקר שיריק עלינו כבודו ואתא בקר, והזמן הוא אחר עבור ת"ק לאלף השישי. לפי מה שקדם לנו מדבריהם ז"ל (צ"כ יט, ט) "כי יומו של הקב"ה אלף שנה", ומהשכל, יהיו ת"ק ראשונה מדרת לילה, ות"ק שניה מדרת יום, והודיע ה' כי עד הבקר - כי כשיגמור ת"ק שנה בגלות ... יהיה העליה".

גלויות" דמשיח בן יוסף, ולענין להקדימו קודם הקץ האחרון ["גאולת אחישנה"]. או גאולה השלימה ע"י משיח בן דוד.

והמדרשים שאומרים שאינה תלויה תשובה - מדובר ב"קִיבוּץ גְלוּיּוֹת" דמשיח בן יוסף, ולענין שהגיע הקץ האחרון - "בעתה".

וכעת נביא כמה מקורות:

בֵּין עוֹשִׁין תְּשׁוּבָה בֵּין שְׂאִין עוֹשִׁין - בְּעוֹנְתָּהּ הִיא בָּאָה

א. שמות רבה (כ"ג, 3): "אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִישְׂרָאֵל, אִף עַל פִּי שְׁנַתִּי קֶצֶפָה לִקְץ שְׁבִיבָא, [שענינה של ה"קצבה" הזו היא, ש]בֵּין [אם] עוֹשִׁין תְּשׁוּבָה בֵּין שְׂאִין עוֹשִׁין - בְּעוֹנְתָּהּ הִיא בָּאָה, - [מכל מקום] אִם עוֹשִׁין תְּשׁוּבָה אֶפְלוּ יוֹם אֶחָד, אֲנִי מֵבִיא אוֹתָהּ שְׁלֵא בְּעוֹנְתָּהּ, הוּי: הַיּוֹם אִם בְּקָלוּ תְּשַׁמְעוּ".

ומבואר בפירושו, שכאשר מגיע הקץ האחרון - "בֵּין עוֹשִׁין תְּשׁוּבָה בֵּין שְׂאִין עוֹשִׁין - בְּעוֹנְתָּהּ הִיא בָּאָה".

ורק בכדי שהגאולה תקדים ותבא "שְׁלֵא בְּעוֹנְתָּהּ" - זה תלוי בכך שיעשו תשובה, ועל זה נאמר "הַיּוֹם - אִם בְּקָלוּ תְּשַׁמְעוּ". שבכדי שהגאולה תגיע "הַיּוֹם - שְׁלֵא בְּעוֹנְתָּהּ" - זה תלוי ב"בְּקָלוּ תְּשַׁמְעוּ".

(ועיין בדברי הגר"ם שכתבנו בספר ח' ב"מ שזכור פסוק זה).

וְאִי לָא יִזְכּוּ - בְּעַתָּה

ב. זוה"ק וירא (ק"ח, 3): "אָמַר רַבִּי יוֹסִי כְּפָה אֵית לָן לְאַתְמַשְׁקָא גו גְּלוּתָא עַד הַהוּא זְמַנָּא, וְכֵלָא תְּלִי לִיָּה קוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא כַּד יִתּוּבוּן בְּתִיבְתָא - אִי יִזְכּוּ. וְאִי לֹא יִזְכּוּ - כְּמָה דְאַתְמַר בְּהָאִי קְרָא דְכְּתִיב אֲנִי ה' בְּעַתָּה אַחִישְׁנָה. זְכּוּ אַחִישְׁנָה לֹא זְכּוּ בְּעַתָּה".

וְכַד מְטָא זְמַנָּא -

קוֹב"ה אֲשַׁנַּח לִיקְרָא דְשְׁמִיָּה

ג. זוה"ק אחרי מות (ס"ג, 3): "תֵּאנָא, בְּכָל זְמַנָּא דִישְׂרָאֵל בְּגִלוּתָא, אִי אֵינּוֹן זָכָאִין, קוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא אֲקָדִים לְרַחֲמָא עֲלֵיהּ, וְלֹאֲפָקָא לִוְן מְגִלוּתָא. [= שהזכויות

אָני עֲשֶׂה נְאֻם ה' אֵל, יִדְעֶה לְכֶם, בּוֹשׁוּ וְהִקְלַמוּ מִדְּרִכְכֶם בַּיַּת יִשְׂרָאֵל" (יחזקאל לו, ג).

וכאן (בסוף ה) הוזהר "מִדְּבַר כְּשֶׁהֲגִיעַ הַקֶּץ הָאֲחֵרוֹן, שֶׁאֵז הַגְּאוּלָּה בָּאָה לְלֹא תְּשׁוּבָה, וְאֵז הַגְּאוּלָּה הַיָּא לְמַעַן שֵׁם י"ק שְׁבָהוּי"ה", שְׂאִינוּ תְּלוּי בְּמַעֲשֵׂי בְּנֵי אָדָם.

ונרחיב עוד מעט: אמרו חז"ל (מוס"ק פתח, רמג, ח): "י' חכמה, ה' בינה, ו' כליל שית ספיראן מחסד עד יסוד, ה' מלכות...".

והנה כתב הגר"א (ליקוטים בסוף ספרד"ק ע"ג לט. - דברי הגר"א כהנא)

"ו' קצוות [שהם ו' ספירות תחתונות] - חסד גבורה תפארת, נצח הוד יסוד" - הן סדר ההנהגה לפי מעשה בני אדם [הם ההנהגה של שכר ועונש].

"ומלכות" [הספירה הכי תחתונה] - היא המקבלת עבודת בני אדם, והיא מתפעלת לפי מעשי בני אדם, וכך משפיעים אליה ו' קצוות [שה"מלכות" נעשית מלאה או ריקנית - כפי מעשי בני אדם (ענין רמ"ד וואל, ויקרא עמוד רנ"ג - רנ"ד), והו' קצוות משפיעים על המלכות לפי מצבה, אם מלאה או ריקנית].

אבל ג' [ספירות] עלינות [כתר חכמה בינה] - אינן פועלים לפי מעשי בני אדם, שהן למעלה מהנהגה, והן רחמים גדולים, שהן פועלים לפי רצונו ית"ש בעולם [שרצונו להיטיב מאהבה בלי חשבון ומידה], לא לפי המעשה [לא בהנהגת שכר ועונש, אלא] לפי התכלית לו ית', שהתכלית הוא לפעול מדתו שהוא להיטיב לכל.

וזהו מה שכתוב (שמות לג, יט) 'וְחִנְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֲחֹן וְרַחֲמֵתִי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם' [ודרשו (בבב"א 61.) "וחנתי את אשר אחון, אע"פ שאינו הגון"]. והוא סוד התפלות שיעשה למענו ית' [זה הענין שמבקשים בשמו"ע: "וגאלנו מהרה למען שמך" וכיו"ב]. עכ"ל.

וממילא מבואר, ש"שם ו"ק שבהו"ה" - שהדו' רומז לו' ספירות "מחסד עד יסוד", והדח' רומזת ל"מלכות" - הוא תלוי במעשי בני אדם, וכשרוצים להיגאל למען "שם ו"ק שבהו"ה" קודם הקץ האחרון - זה תלוי בתשובה.

ואילו "שם י"ק שבהו"ה" - הרומז ל"כתר חכמה בינה" - אינו תלוי במעשי בני אדם, אלא הוא הנהגה של "מתנת חינוך מאהבה", וכשמגיע הקץ האחרון הקב"ה גואל למען "שם י"ק שבהו"ה".

והן הן דברי הנביא (יחזקאל לו, כג) "...לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בַּיַּת יִשְׂרָאֵל כִּי אִם לְשֵׁם קְדוֹשִׁי... וְקִדְשְׁתִּי אֶת שְׁמִי הַגָּדוֹל... וְהִבְאִיתִי אֲחֵכֶם אֶל אֲדָמְתְּכֶם...". - "שם י"ק שבהו"ה" הוא "שְׁמִי הַגָּדוֹל", שהוא יותר גדול מ"שם ו"ק שבהו"ה". - "ומביא גואל לבני בנייהם למען שמו באהבה".

וביאר הגר"א (דף מ"ח מדפי הגר"א): "אם יעביד בך ישראל עובדין טבין... וכמ"ש זכו אחישנה, ואם לאו "עד הבקר" - קץ האחרון, שהוא בחסד ולא בזכות, והוא בעתה". עכ"ל [*].

קֶץ וְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא - לֹא תִלְיָא בְּזַכּוֹן

ה. תיקוני זוהר חדש (דף ג ע"ב מדפי הגר"א): "דְּמַץ אֵית בְּכָל דְּרָא וְרָא כְּפּוּם זַכּוֹן דִּילְהוֹן... וּבְגִין דְּאֵי כָּל הַקְּצִין כְּלוּ, וְכֹלְא תִלְיָא בְּתִיבְתָא.

אָבֵל מִן זַמַּן דְּשׂוּי קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא - לֹא תִלְיָא בְּזַכּוֹן וּבְמִדּוֹת דְּכָל דְּרָא וְרָא, אֶלְא בְּהַ תִּלְיָא, הָדָא הוּא דְּכְתִיב 'לְמַעַנִי לְמַעַנִי אֶעֱשֶׂה' (ישעיה נח), 'וְאֶעֱשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי' (יחזקאל כ).

וּבְגִין דְּאֵי, כָּל מִן דְּכָל דְּרָגָא - כְּפּוּם זַכּוֹן דְּבְנֵי נְשָׂא אִיהוּ. וְדְּמַץ דְּקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא - לֹא תִלְיָא בְּזַכּוֹן דִּילְהוֹן."

וביאר הגר"א. "אבל קץ זמן דשוי קוב"ה כו'. כמ"ש זכו אחישנה לא זכו בעתה" [*].

[*] ראיתי באחד ממחבריו זמנינו, שהקשה מהוזה"ק נשא (קכג, ח), שהביא את הכתוב "ואעשה למען שמי" לענין "כל הקצים כלו ואין הדבר תלוי אלא בתשובה, דאיהו שלימו דשמייה". ומתוך כך הסיק ש"למען שמו" שייך רק בתשובה. - אמנם דבריו נסתרים מדברי הוזה"ק והש"ם ומדרשי הו"ל, אשר שפתיים ברור מללו, ש"בעתה" הגאולה באה ללא תשובה.

אמנם התשובה לקושייתו פשוטה, והיא מבוארת מתוך פשט דברי הוזה"ק שם "כל מאן דעביד תשובה גרים לאחורא ה' לאת ו' ופורקנא ברא תלייא", כלומר שהאותיות ו"ק שבשם הו"ה - תיקונם תלוי בתשובה, אמנם האותיות י"ק שבשם הו"ה - אינם נפגמים בעוונות, ואין תיקונם תלוי בתשובה כלל. (וכן ביאר שם "בתולדות יצחק" לגכ"ב וזכק ככא, תלמוד הגר"א חג"ז זכ"א, פרק ס"ו).

ומעתה הכל מיושב, שהוזה"ק (שם) מדבר בשבאים להקדים את הגאולה קודם הקץ האחרון, שזה שייך דווקא ע"י תשובה, וכשעושים תשובה נגאלים "למען שם ו"ק שבהו"ה" - שתלוי במעשי בני אדם [ואז מרויחים שהגאולה אינה בבחינת "נהמא דכיסופא", וכפי שנאמר על הגאולה שבאה ב"מתנת חינוך" - למען שמו הגדול" - "לא לְמַעַנְכֶם

עמא פיזא הרב נפתלי סופר

והדברים טעונים הסבר, הנה ברוב הדוגמאות המובאות שם, ישנו חשש שיחשבו - ואפילו לזמן מועט, שתלמיד חכם מרמה ח'ו' בענייני ממון, או שמתנהג שלא כשורה עם הבריות. אך מה אסון יקרה אם ילך רבי יוחנן ד' אמות בלי תפילין, או שיפסיק פיו מלגרוס, מדוע יש בזה חילול ה', הלא יודעים כל העם את גדלותו של ר' יוחנן, יבינו הם בודאי כי עתה קשה לו לגרוס, התפילין הכבירו עליו, ואמנם יש בזה ביטול מצות עשה, אך מדוע נחשב דבר זה לחילול ה', אשר גדול עוונו מנשוא.

כדי להבין את דברי רבי יוחנן, נקדים ונביא את דבריו הקדושים של רבינו הרמח"ל בספרו 'מסילת ישרים' בביאור חלקי הזריזות (פסק י'): "שלא יחמיץ האדם את המצוה, אלא בהגיע זמנה, או בהזדמנה לפניו, או בעלותה במחשבתו, ימהר יחיש מעשהו, לאחוז בה ולעשות אותה, ולא יניח זמן לזמן שיתרבה בינתיים, כי אין סכנה כסכנתו, אשר הנה כל רגע שמתחדש, ויכל להתחדש איזה עיכוב למעשה הטוב..."

הסתכלותנו על המצוות צריכה להיות מתוך הבנה שלמה של ערך המצוות, אשר אין קץ וגבול לשכרן. כאשר מבינים אנו את ערכם הרב של המצוות, הרי התחושה הטבעית היא, שאף אם יש רק צד רחוק ביותר שתלכנה לאיבוד, הרי זו סכנה עצומה. זו היתה כונתו של רבי יוחנן. אדם פשוט אשר התרשל ח'ו' בקיום מצוה אחת, אמנם הפסדו גדול מאד, אבל חילול ה' אין כאן, אם רק לא היה זה מתוך זלזול. אבל רבי יוחנן הרי מהוה לעם את סמל החכם השלם, יודעים כולם כי "מבין" הוא במצוות, יודע הוא את ערכן ושויין. והרי אם היה חושב רבי יוחנן, כי כל רגע של תלמוד תורה ושל הנחת תפילין, שווה כמרגליות יקרות, הרי ודאי לא היה ר' יוחנן מתבטל מהן אפילו כדי הילוך ד' אמות, וא"כ כאשר ר' יוחנן יפסיק ח'ו' מגרסתו או מהנחת תפיליו, ואפילו לזמן מועט ביותר, הרי מלבד שמבטל הוא מצות עשה, הרי מוריד הוא את ערך המצוות בעיני כל העם. זהו בודאי חילול ה' נורא!

מעשה נבין עוד יותר את תשובתו של רבי זירא לאותו הצדוקי. וכך אמר רבי זירא, הרי ארץ ישראל יקרה היא כל כך, היא היתה תשוקתם של כל אבותינו, אותה הבטיח השי"ת לאבינו אברהם כאשר התהלך לפניו בתמימות, ואלהי הבטיח הקב"ה להחזירנו לאחר כל שנות גלותנו. והרי כבר ראינו במהלך ההיסטוריה אנשים גדולים, מנהיגי אומתנו, אשר הקב"ה הענישם, ושלל מהם את הזכות להיכנס לארץ הקודש. וכיון שארץ ישראל יקרה היא כל כך, וכבר היו גדולים וטובים ממני, אשר הפסידו את האפשרות להיכנס

"רבי זירא כי הוה סליק לארץ ישראל, לא אשכח מברא [פי' סירה] למעבר, נקט במצרא וקעבר [פירש"י: נקט במצרא. יש מקום שאין גשר, ומשליכין עץ על רוחב הנהר משפה לשפה, ואינו רחב לילך עליו, כי אם אווז בידיו בחבל המתוח למעלה הימנו - קשור שני ראשיו בשתי יתידות, אחת מכאן ואחת מכאן בשני עברי הנהר] אמר ליה ההוא צדוקי: 'עמא פיזא [רש"י: עם בהול] דקרמיתו פומייכו לאודנייכו, אכתי בפזיזותיכו קיימיתו' [רש"י: מתחלתכם הייתם בהולים, שהקדמתם נעשה לנשמע, ועודכם בבהלתכם כבתחלה, למהר לעשות דבר בלא עתו]. אמר ליה: 'דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה, אנא מי יימר דזכינא לה' (כתובות ק"ג).

מעשה נפלא זה, אם רק נתבונן בו, יש בכוחו ללמדנו פרק חשוב, בצורת היחס הראוי למצות השי"ת בכלל, ולמצות ישוב א"י בפרט.

הולך לו רבי זירא בדרכו לארץ הקודש, והנה עומד הנהר בדרכו. מחפש הוא בעיניו את הסירה, המיועדת להעביר את הולכי הדרכים, ואיננה. יכול הוא להמתין שעה או שתיים, אולי אפילו יום או יומיים, ימתין עד שתהיה לו סירה, ויחצה את הנהר בבטחה. אך רבי זירא לא מתממה, נעמד הוא על ה'מצרא' - הקרש הדק החוצה את רוחב הנהר, מחזיק הוא במאמץ בחבל המתוח מקצה לקצה, והולך בזהירות צעד אחר צעד, עד שעומד הוא בעברו השני של הנהר. אותו הצדוקי אשר ראהו בדרכו, לא יכול היה לכבוש את פליאתו, רבי זירא! מגדולי ישראל! אינו יכול להמתין בנחת עד שתבוא הסירה?! איה היא מדת הסבלנות המשובחת כל כך? וגמר הצדוקי ההוא בשכלו את משפטו של רבי זירא לאמר: יהודי זה פיזיז הוא, חסר סבלנות, הלא זה מה שקרה במעמד הר סיני, קיבלו היהודים עליהם את עול מצות ה', קודם שידעו מה כלול בעסקה.

ורבי זירא לא כיחד, אכן, מעשה זה מעשה של פיזיזות הוא, מעשה של בהילות, אך מי הוא זה אשר לא יהיה פיזיז, כאשר יעמוד לפניו דבר יקר כל כך. לא את מדת הבהילות קיבלנו במעמד הר סיני, אלא את מדת ההערכה הנכונה של כל דבר, וכיון שאנו יודעים להעריך אל-נכון את שווים של מצוות ה' אלוקינו, הלא אין דבר טבעי יותר, מלדרוף אחר המצוות לבל תברחנה מאתנו.

ועתה נתבונן בדברי הגמ' במסכת יומא (פ"ו): "היכי דמי חילול השם, אמר רב: כגון אנא, אי שקילנא בישרא מטבחא, ולא יהיבנא דמי לאלתר... רבי יוחנן אמר: כגון אנא, דמסינא ארבע אמות, בלא תורה ובלא תפילין".

ופעם נוספת היתה בדורות האחרונים, כאשר עורר ה' את לב עמו, לעלות ליישב אדמות שוממות, להפיח חיים בגבעות נטושות, ולהחזיר את השכינה לציון. אבל ישראל היו כמתמנמים, נים ולא נים תיר ולא תיר, לא שמעו את קול הקורא, שבעו אכזבות מרות, ויחששו מכישלון נוסף. ולא אמרו לנפשם - אולי עתה הגיע העת. ויתנו לחופשיים לחטוף להם את ההודמנות מתחת ידיהם. אמנם אין לנו התייחסות מפורשת של חז"ל לפעם הזאת, ועל כן לא נאריך בה, אך די לצטט שורות מספר שכתב רבינו הגרא"ז מלצר זצ"ל בעניין זה. הדברים נכתבו במכתב ארוך בשנת תרע"ג לרגל יסוד "אגודת ישראל" העולמית.

וכך כותב שם רבינו [נראה זה המכתב במלואו בספר 'צדק ען כהנים' חלק ב':] "הננו יודעים כי כל גאוני ישראל, בודאי לא היו עומדים מרחוק או מגנר לתנועת הישוב, כאשר גם הרבה מהם היו בראשונה מן הזרזים מקדימים. רק ההשתתפות עם החפשים, היא שרחקה אותם מגבולו. א"כ נשאלה נא את עצמנו שאלה פשוטה: הנה, אין אנחנו מסכימים לאגודה ה"מזרחית", אשר היא הנה רק כמפלגה בתוך כלל האגודה ה"ציונית", ונותנת חומר ובנין בע"כ לכל שרירות ליבם של הציונים החפשיים... הן אמנם אנחנו לא החזקנו את החלום ע"ד מדינת היהודים, לדבר שיש בו ממש... אבל לישוב הארץ מה עשינו?..."

ואם נשיב לעצמנו, הרי לא יכולנו להשתתף עם האגודות המסודרות מכבר, ומה יכול איש לעשות לבדו? זאת היא אמנם תשובה מספקת לכל יחיד ויחיד, אך לא להכלל שלא הקדים זה כבר, לעשות פעולות ממשיות, ע"י הרצון העצמי והפנימי, אשר דרוש הנהו להמצא בלב כל איש ישראל - הדבוק אל עמו ותורתו - בנימים חזקים אשר לא יפסקו לעולם לארצנו הקדושה.

ולוא הקדמו כלל היראים, לעשות בענין זה, הלא לא נתנו כר נרחב להצעירים והחפשיים לקנות לבות המון העם, אשר היו נוהים אחר הזקנים, לוא היו נותנים להם אותו החומר, ואותם המטעמים, מבושלים בקדירות כשרות. על כל זה אם נבוא לשאול לעצמנו, קשה למצוא תירוצים מספיקים... אילו דברי רבינו הגרא"ז מלצר זצוק"ל, ומה נענה אנו אבתריה.

אכן, אין רצוננו לבכות על העבר, וכמו שכבר אמר החכם 'העבר אין'. אך בודאי מוטל עלינו ללמוד מן העבר, ע"מ להסיק מסקנות לעתיד. ואחר שלמדנו על בשרנו פעמים רבות כל כך, שארצנו הקדושה קשה לקנותה ככלי זהב וקל לאבדה ככלי זכוכית, ואחר שהוברר לנו כמה חביבה ויקרה ארץ זו בעיני אלוקים ואדם, וכמה רוצה אבינו שבשמים, שעמו ישבו באדמתו, ולא יהל שם עוד ערבי, בודאי מוטלת עלינו חובה קדושה, להמשיך את דרך אבותינו ולהיות

בחייהם לארץ זו, האם ההליכה על ה"מצרא" פזיזות היא?! האם נובע הדבר מחוסר סבלנות?! הלא אם לא הייתי עושה כן, אין לך טיפשות וסכלות גדולים מזו!

צורת חשיבה זו צריכה להנחותנו בכל הליכותינו, ובפרט בכל מה שנוגע לפעולותינו הקשורות לארצנו הקדושה. צריכים אנו לחדד מאד את שתי הנקודות הללו: א. חשיבותה של ארץ הקודש. ב. הקלות בה ניתן לאבד את זכותנו לשבת עליה.

במהלך שנות עולם, עשה עמנו טעויות רבות בנוגע לארצנו הקדושה. טעויות אלו נבעו תמיד מתוך חוסר ביטחון בה' אלוקינו, וברצונו להיטיב לנו בתכלית. אין כאן המקום לפרט את כל המקומות בהם טעו עם ישראל, והחמיצו הזדמנויות היסטוריות, אשר לא חזרו על עצמן, אך די אם נציין כמה מהן. הפעם הראשונה היתה בעת אשר חזרו המרגלים מתיורם בארצנו, לא אבו העם להאמין ליהושע וכלב אשר אמרו "טובה הארץ מאד מאד" ויבכו באהליהם, ויקבע להם בכיה לדורות.

פעם נוספת היתה, לאחר שנפלה ירושלים בידי נבוכדנצר מלך בבל, וימן מלך בבל את גדליהו בן אחיקם, לנציב על דלת העם אשר לא הגלו בבבל. ויבא ישמעאל בן נתניה, ויכה את גדליהו בן אחיקם בחרב. ההתלבטות היתה קשה, פחד גדול אחז בעם, חששו היהודים פן יבולע להם, ליבם פג בקרבם בחשבם כי הבבלים יתנקמו בהם, על אשר הרגו את הנציב העליון שהופקד מטעמם. וילכו העם לבקש את דבר ה' מאת רימיהו הנביא. "וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: פֶּה אָמַר יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שְׁלַחְתֶּם אֹתִי אֵלָיו לְהַפִּיל תַּחְנוּתְכֶם לְפָנָיו. אִם שׁוֹב תֵּשְׁבוּ בְּאַרְץ הַזֹּאת, וּבְנֵיתִי אֶתְכֶם וְלֹא אֶהְרֵס, וְנִטְעַתִּי אֶתְכֶם וְלֹא אֶתּוֹשׁ, כִּי נַחַמְתִּי אֵל הַרְעָה אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לָכֶם" (ירמיהו מ"ב, ט' - י'). אילו היו שארית ישראל נשארים בארץ, שוב לא היה הישוב פוסק מהם. אך העם לא שמעו בקול ה', וילכו מצרימה, ובה נדעה המשך ההתישבות בארצנו הקדושה.

פעם נוספת היתה, כאשר נתן כורש מלך פרס רשות לעם ישראל לעלות לארצם, אך רק מעטים נענו לקריאה זאת. וכך אמרו חז"ל (ש"י פסוקים רכ"ב פ"ה ח') על הפסוקים: "אֲחֻזֹת לָנוּ קִטְנָה וְשָׂדִים אֵין לָהּ מִהַנְעִשָׂה לְאַחַתְנוּ בְּיוֹם שְׂדֵיבֵר בָּהּ. אִם-חֹמְמָה הִיא נִבְנָה עָלֶיךָ טִירַת פֶּסֶף וְאִם-דָּלֶת הִיא נִצּוֹר עָלֶיךָ לֹחַ אֲרָז". רבנן פתרי קרא בעולי גולה: אֲחֻזֹת לָנוּ קִטְנָה - אלו עולי גולה. קִטְנָה - שהיו דלים באוכלוסין. וְשָׂדִים אֵין לָהּ - אלו חמשה דברים שהיה בית אחרון חסר מן הראשון וכו'. מִהַנְעִשָׂה לְאַחַתְנוּ - מה נעשה ביום שנגזר "די עבר פרת עבר די לא עבר לא יעבור" [היינו שגזר כורש שלא יורשו ישראל להמשיך לעלות]. אִם חֹמְמָה הִיא - אילו ישראל העלו בחומה [פ"י כולם יחד] מבבל, לא חרב בית המקדש בהיא שעתא פעם שנית!.

יוחנן חילול ה', כיון שהוא ה"מבין" בענינים אלו, הרי באותה מידה רואים אותנו אחינו התועים כ"מבינים" בקדושת ארץ ישראל, כ"מבינים" בחשיבותה של ירושלים, ואם אנו מתרשלים ח"ו בפעולותינו למען ארצנו מולדתנו, ולמען בירתנו, ודאי מוריד הדבר את ערך ארצנו הקדושה בעיניהם ובעיני אומות העולם, ואין לך חילול ה' גדול מזה, שאומרים כל עמי הארצות, שארץ ישראל היא ערך מקודש ל"ישראלים", אך אין בה מעלה מבחינה דתית, ומבחינת היחס האלוקי לעם ישראל. והנה בימים ההם, העליה לארה"ק כרוכה היתה במאמץ רב ובדמים מרובים, ההפלגות במרחבי האוקיינוס הסתיימו פעמים רבות באסון, הדרכים כולן היו בחזקת סכנה, ואף בארץ הקודש השתוללו המגיפות, ופראי אדם שלחו ידם בכל. באותם הימים יתכן ולא היה בהימנעות יראי ה' מהעליה לארה"ק משום חילול ה'. אף בשנים שלאחר מכן, כאשר הישוב היה בחיתוליו, ולא היה ביטחון רוחני לחינוך הילדים, ודאי הזהירות מפני השפעתם של הרשעים אשר שלטו כאן, זהירות קדושה היתה זאת. אך בדורנו מה נאמר ומה נדבר? הרי המקום הבטוח ביותר מבחינה רוחנית הינו ארץ הקודש, ויראי ה' הצליחו לקבץ תחת ידיהם השפעה רבה בחיים הציבוריים. ואם בכזה מצב יתרשלו ח"ו יראי ה' מלעשות כל אשר לאל ידם למען ציון וירושלים, למען הרחבת גבולות הישוב, ולמען חיזוק הקדושה בכל מקומות מושבותינו, היש לך ח"ו חילול ה' גדול מזה!?

חֲזַק וְנִתְחַזַּק בְּעֵד עֲמֵנוּ וּבְעֵד עַרְי אֱלֹקֵינוּ, וְהִשִּׁי"ת יצרף מחשבה למעשה, ופעולותינו כאן יעוררו מלמעלה התעוררות גדולה, ויתקיים בנו מקרא שכתוב: "הִקְטַן יְהִי לְאֶלֶף וְהִצְעִיר לְגוֹי עֲצוּם, אָנֹכִי ה' בְּעֵתָהּ אֲחִישְׁנָה". וכמו שמקובלנו מרבינו הגר"א, שאע"פ שבעוונותינו לא זכינו לגאולה ניסית בצורת "אחישנה", אבל אפשר לפעול פעולות באיתערוותא דלתתא, עד שאף "בעתה" אפשר לזכות לבחינה ניסית של "אחישנה".

"עמא פזיזא" - "עם בהול"! שהרי מי לא יהיה בהול ביותר, כאשר הדברים העומדים על הפרק הנם יקרים וחביבים כל כך.

אין אנו יודעים מה ילד יום, לעינינו נראה לעיתים כי עולם כמנהגו נוהג, מה שהיה הוא שיהיה. אך צריכים אנו לזכור, שאף לפני פקידת כורש כך היו פני הדברים נראים לעיני בשר. גם בדור האחרון היה נראה, כי אין הסתברות כלל שיתנו אומות העולם לישראל זכות לשבת ולשלוט באדמתם. אך כבר הראנו לדעת, כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו, והוא מנהל את הענינים על פירצונו ית', ללא שום התחשבות בכך שאין הדברים נראים לעינינו, ואינם מתיישבים על לבנו, ועלינו מוטל להיות דרוכים, ולתור בכל כוחותינו אחר הזדמנויות חדשות, כדי שבפעם הבאה שיחליט ה' אלוקינו, כי הגיע הזמן לעשות קידום נוסף בתהליך הגאולה, נוכל להיות אלו שמוציאים את רצונו ית' לפועל בעוז ובגאון, ולא נהיה רק כצופים מן הצד בעיניים כלות, היאך שוב פעם חטפו החופשיים את ההזדמנות, וניצלו אותה לצרכיהם הטמאים^[*].

זאת מלבד חילול השם הגדול שיש, כאשר עם ה' אינם דורשים את ארץ הקודש כראוי. הרי אם בביטול מצות תלמוד תורה ומצות הנחת תפילין, ראה ר'

[*] הערת העורך - הדברים נכתבו עוד בטרם החל ה'משבר' האחרון סביב הר בית ה', ובעת הרפפתם טרם נדע מה ילד יום. אולם זאת יש לדעת, כי לו היו שואלים מאן דהו לפני חודש האם יתכן מצב בו אף ערבי לא יעלה להר קדשנו למשך כמה וכמה ימים, היה משיב לשואל שהוא הוזה בהקיץ, והנה תוך רגע אנו נמצאים במצב זה, מבלי שנגקמו פעולות דרמטיות במיוחד. אין זו אלא דוגמא נוספת לחסד ה' עלינו בדורות האחרונים, ואם ידע ציבור יראי ה' לנצל הזדמנויות כאלו כראוי ולהוביל מהלך תורני לגאולת ישראל, אזי יתכן מאד ושוב יאיר ה' פניו אלינו כפי שהאיר לפני המישים שנה, אלא שהפעם נדע גם כיצד לקבל את אותה הארה, ותחת הרוח הנפסדת של "כוחי ועוצם ידי" שנשבה אז, תבוא רוח של הודיה לה' ובמחון מוחלט בו, וישכון ישראל בטח בדר.

תפילות מול בית קדשנו ותפארתנו

יהודים יקרים! אברכים יראי שמים יתפללו עבורכם נוכח מקום המקדש בכותל המערבי ומול שערי הר הבית על כל הישועות שתבקשו למשך 40 יום רצופים ולמשך כל זמן אחר שתבקשו. לפרטים - 052-7178725, או במייל של "קדושת ציון" - yyy7@neto.bezeqint.net

והיו לאחדים בידך

הרב מנשה בן יוסף

[פרק שני]

שייכת למחלמה ולדין, והוד שמבטא יופי מתאים יותר לחסד.

עוד קשה, שידענו כי משה ואהרון היו מרכבה למידות נצח והוד, משה לנצח ואהרון להוד (ויכר בראשית כ"א), ובגמ'

אמרו כי משה אומר יקוב הדין את ההר ואהרון אוהב שלום ורודף שלום (ספדרין י), הרי כי נצח שייך לדין והוד לחסד.

והדברים נתבארו ע"י רבינו הגר"א ואפרשם כפי קבלתי בזה מרבותי.

כתב הגר"א (צנז' למ"ה ג. ע"ה), דנצח בפנימיותו הוא חסד וחיצוניותו דין, והוד הוא בהיפוך - פנימיותו דין וחיצוניותו חסד, והדברים סתומים, ונעמוד על כמה פרשיות במקרא, ומתוכן אי"ה יתבארו הדברים.

הנה אמרו רבותינו, שמשה ואהרון היו מרכבה למידות נצח והוד, דהיינו שהם דבקו במידות האלו של הקב"ה, משה בנצח ואהרון בהוד, והנה נתבונן, כאשר משה עלה להר לקבל את לוחות העדות ואהרון לבדו נשאר להנהיג את ישראל, אז כאשר באו העם לאהרון לאמר לו "קום עשה לנו אלהים", לא דחה אותם בחרי אף מעל פניו, רק נתן את ידו לענין, כשמטרתו בזה היתה בודאי להצילם מרדת שחת, אמנם כאשר משה ירד וראה את העגל ואת המחולות שבר את הלוחות, דן את החוטאים, קרא לכל בני לוי להרוג איש את רעהו ואיש את קרובו, הוי אומר אהרון נהג ברכות ובחסד בלא לכפות את דעתו על העם, ומשה נהג בתקיפות וכפה את דעתו על העם תוך כדי דין קשה ברשעים. אבל כמוכּוּן, למרות שזו היא צורתם החיצונית של הדברים, בפנימיות הדברים הפוכים לגמרי, על אהרון אמרה התורה "וירא משה את העם כי פרוע הוא כי פרעו אהרון לשמצה בקמיהם", ואילו משה בקנאותו הציל את ישראל.

נמצינו למדים, שמידת הנצח של הקב"ה היא כאשר הקב"ה מוביל את תכניתו בעולם בתוקף, ופועל את רצונו גם כאשר דבר זה בא על גבם של הנבראים ושלא לרצונם, וזהו ענין הנצח - הניצוח, כלומר שהוא מנצח את כל המתנגדים לתוכניתו ומקדם את מגמתו בתוקף, ואילו מידת ההוד היא כאשר הקב"ה פועל באופן שיתקבל על לב הנבראים ותהיה הנהגתו יפה ומתוקנת בעיניהם, שאז אינו פועל אלא מה שנראה טוב לפי דעתם הנמוכה, וזהו ענין ההוד שהוא ענין יופי שהקב"ה פועל באופן שהוא נאה בעיני הבריות, גם ענין ההודאה שייך לזה, דהיינו שהקב"ה פועל טובה המושגת אצל התחתונים והם מודים ומהללים אותו עליה.

וזהו מש"כ הגר"א, שהנצח חיצוניותו דין, שהוא פעולה בתוקף בלא התחשבות איך נראה הדבר בעיני

נתבאר במאמר הקודם, שענין מלכות יהודה ומלכות בית יוסף הוא הדין והחסד, כי בעוד מלכות בית יהודה היא התובעת את העם לעמוד כתיקונו, מלכות בית יוסף היא המעבירה את השפע הא"י לעם הקודש.

והנה נדרשתי לאשר נשאלתי ע"י אחי ורעי שזה לכאורה סותר לכל תורת הגאולה של הגר"א המבוארת בקול התור ובעוד מקומות, שמישיח בן יוסף בשמאלא ומשיח בן דוד בימינא.

וראשונה אביא מקור לדברים שכתבתי מדברי הגר"א.

כתב הגר"א בפי' לשה"ש על הפסוק יפה את רעיתי כתרצה נאוה כירושלים, וז"ל שם - ו'תרצה' היא מעשרת השבטים שדרו בה מלכי ישראל עד אחאב כמש"כ בספר מלכים וירושלים' הוא מקום בית המקדש ומלכות בית דוד וכו' והענין שעל שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים וכו' ומלכי ישראל אע"פ שמהם היו רשעים מ"מ מלכי חסד היו כמו שנאמר [מלכים ב' כ'] כי מלכי ישראל מלכי חסד המה, וכמו שאמרו רז"ל על איזבל המרשעת שהיתה מרקדת לפני הכלה, וז"ש יפה את רעיתי' וכו' כתרצה שהמה מלכי חסד, נאוה כירושלים ששם מקום העבודה". עכ"ל הצריך לעניינינו, ומבואר בהדיא בדבריו, כי החסד שייך באופן מיוחד למלכי ישראל.

ואמנם צריך ישוב איככה יעלו הדברים בקנה אחד עם הידוע לנו מתורת הגר"א, וכ"ה בתיקו"ז, דמב"י בשמאלא ומב"ד בימינא.

ובאמת הדברים שייכים למעמקי חכמת האמת, אך בהיות והדברים נוגעים לכל יחיד ויחיד בעבודתו בקודש, וגם לעבודת העם כולו, לא אמנע עצמי מלהיכנס בביאור הדברים כפי אשר ידי יד כהה מגעת.

אדוננו דוד ע"ה בספרו את שבת ה' לז'הינו אמר - לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד, והנה ידענו מדברי חכמי האמת כי הגדולה היא מידת החסד, שבה ניכרת גדולת ה', הגבורה זו מידת הדין שבה ניכרת גבורתו, והתפארת היא המידה הממוצעת, בה נוהג ה' בדין ממותק ברחמים, אמנם הנצח וההוד מה ענינם זה לא נתפרש כל הצורך, אמנם ידענו כי הנצח ענינו בימין וההוד ענינו בשמאל, אך מהו ענין הנצח ומהו ענין ההוד זאת לא ידענו.

גם מה שאמרו שנצח בימינא והוד בשמאלא הוא דבר קשה, שלכאורה לשון נצח המורה על ניצוח,

והנה אמרו בתז"ח שמשיהו בן יוסף ומשיח בן דוד הם בנצח והוד, ומבואר ברמח"ל [מיקוים חדשים] דהיינו מב"ד בנצח ומב"י בהוד, ובזה יתבאר הכל, דהנה מחד גיסא מלכות ישראל ענינה חסד, ומלכות בית דוד – דין, אבל זה אינו אלא לפני, בעוד שבפנימיות הדברים הפוכים, מלכות ישראל שנוהגת ברוך היא מביאה את העם לעברי פי פחת בהיותה מניחה את העם לנהוג כפי רצונתו, ואילו מלכות בית דוד כדינה ובתקיפותה היא המעלה את העם לקרבת ה' וליאור באור האמת.

צא ולמד ממה שהביא הגר"א, שאמרו מלכי ארם כי מלכי ישראל מלכי חסד המה, ועל כן בטחו בהם שירחמו עליהם ויחוננו אותם, וחסד מעוות זה הביא לזעם ה', ולהמשך דיכוי ישראל ע"י מלכי ארם.

והנה זה ענין מב"י ומב"ד, שמב"י ענינו תיקון הגשמיות של ישראל, והיינו ההטבה לעם כפי איך שהעם תופס את ההטבה, וזהו חסד חיצוני, אך בפנימיות הוא דין, שאין העם מקבל את הטובה האמיתית שהיא קרבת ה', בעוד מב"ד ענינו הוא הבאת העם אל הטובה האמיתית אל ה' ואל טובו, ואמנם מתחילה אין העם מבין כמה טובה היא לו קרבת ה', ואינו מתחבר לענינו של משיח בן דוד, ורואה הוא את ענינו כדין ולא כחסד, אבל לאמיתם של דברים אין טובה כטובה זו, וזו תקותנו.

וכשנתבונן בקורה היום בעולם נראה, שהויכוח שיש היום בעולם בין שומרי התורה לבין עוזבי ה' הוא הויכוח הזה, שעוזבי ה' דבקים כביכול במידת החסד, ליברליות ופלורליזם לתת לאיש לעשות כרצונו, ולא יכפה איש את דעתו על חברו, צריך להבין את החוסאים ולא לענוש אותם וכו', ואלו שומרי התורה דרכם בתקיפות, לכפות את האמת על כולם, ולהעמיד את ההלכה גם במקום שקיומה הוא קשה וכואב, אמנם אין חסדם של אלו אלא חסד לאומיים שאת המוביל את העם לחורבן גשמי ורוחני, ואין תקיפותם של אלו אלא העמדת העם על תיקונו כאשר צוה ה' למען יאיר פניו אלינו וישוב אלינו כימי קדם.

עוד היבט יש בויכוח בין שומרי התורה לעוזביה, ששומרי התורה אינם מתקפלים בפני הכרחי המציאות ומעמידים את האמת בכל מחיר, ובפיהם של עוזבי התורה [אם לגמרי אם למחצה לשליש ולרביע] שגור, כי אין משפט התורה יכול לחול היום, וצריך להתאים את הדברים למציאות.

וכל אלו הדברים נמשכים מפירוד הנצח וההוד, שתוכניתו של הקב"ה בעולמו נתפסת כדין, ואין התחתונים מכירים ביופיה בהודה והדרה, ויהי רצון שמהרה נזכה שישובו הדברים להתחבר, ובאיחוד שני המשיחים יתחברו הנצח וההוד, ויכירו כל בשר כי אין טובה כקרבת ה' ואין יופי כתרותו. ■

המקבלים, אך תוכו חסד, כי זה הוא החסד שיפעיל ה' את רצונו לפי עומק מחשבתו, בעוד שההוד הוא חסד בחיצוניותו, שהוא רך לנבראים, ואינו פועל אלא לפי רוחם, אך מאידך פנימיותו הוא דין, כי כאשר העם במצב ירוד וכל תפיסותיהם על הטוב הם תפיסות נמוכות, אם הקב"ה פועל אז טובה רק כפי דעתם, ודאי זה דין קשה מאוד.

והנה אמרו בזוהר, ששמואל הנביא היתה מדתו נצח (זוכר צדקתו כ"ה), וכתב הגר"א (ספד"י פיק ראשון ד"ה מלך כשני) ששאלו היתה מידתו הוד, והיה צריך להתחבר לשמואל, ומשאלו נתחבר אליו ולא פעל כפי הוראותיו נדחה ממלכותו, ואז נאמר "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם", וזוהי הפעם היחידה במקרא שנקרא הקב"ה 'נצח ישראל', וזה משום שמפני ענינה של מידת הנצח נדחה שאלו ממלכותו.

והענין כנ"ל, ששמואל הורה לשאול להרוג את עמלק אנשים נשים וטף וכל הבהמה, וזוהי פעולה שנראית דין קשה, אך תוכיותה הוא חסד גמור, אבל העם חמל על מיטב הצאן ועל הבקר ושאלו לא התנהג עמם בתוקף, רק הניחם כרצונם, וזוהי פעולה שנראית חסד והתחשבות, ובאמת היא דין מר, שכך לא נמחה עמלק ואין השם שלם.

אבחנה נוספת ישנה בענין הנצח וההוד, שכשם שבמידת ההוד הקב"ה פונה למטה אל התחתונים לפעול כפי דעתם, כך הוא פונה למטה אל המציאות לפעול לפי מה שהיא, אבל במידת הנצח הקב"ה אינו מתחשב במציאות, אלא פועל את ענינו בתוקף, והמציאות נכפפת לזה.

וגם זה יש להבחין בענין אהרון, שהרי הסיבה שאהרון קדוש ה' הסכים לעשיית העגל, היא רק מפני שסבר שכפי איך שהמציאות עומדת הדבר הטוב ביותר לעשות הוא להסכים לעשיית העגל ולכן אף שהדבר מצד עצמו הוא פסול, יש להכניע למציאות הנוכחית ולפעול לפיה, אמנם משה פעל לפי האמת בעצם, לפי הרצוי ולא לפי המצוי.

גם בשאלו מצינו חטא מענין זה, והוא חטאו הראשון, כששמואל אמר לו לא להעלות את העולה עד שיבוא, אמנם הוא לא חיכה לו, ואמר לשמואל "ראיתי כי נפץ העם מעלי" וכו', והיינו שהמציאות לא אפשרה לי לשמוע לקולך, וכל זה הוא מענין ההוד.

ובזוהר (משפטים ק"ג:ב) אמרו, שמרדכי ג"כ אחז במידת הנצח, ואמרו שם, שעל זה רמזו חז"ל במ"ש שהראה לו את רגלו, והיינו שהתגרותו זו של מרדכי בהמן, שהיתה לכאורה נגד המציאות, היא שייכת למידת הנצח שהיא העמידה בתוקף על עקרונות האמת בלא התכופות בפני הכרחי המציאות, ובזה תיקן מרדכי את קלקול שאלו זקנו ומכח זה זכה אף למחות את עמלק.

חזון ציון הרב רפאל ספייער

במדור זה יובאו מדי גליון דברים הנלמדים מן המקראות בעניני ציון, גלות וגאולה. בחודש זה הוא חודש אב, יובא דוקא ענין הקשור ליחס לגלות ולשעבוד מלכויות.

בבל, ואילו היו מקבלים על עצמם עונש זה, ירושלים לא היתה חרבה ובית המקדש לא היה נשרף, וכל החורבן בא בגלל שצדקיהו מרד.

אותו דבר מצינו בניסין

נ"ו: לגבי חורבן בית שני, שריב"ז רצה לעשות שלום, אלא שבגלל הבריונים שלא נתנו לו עד אז, אמר לו אספסיינוס, אילו חבית של דבש ודרקון כרוך עליה לא היו שוברין את החבית בשביל דרקון, ואישתיק ריב"ז, ולולי כן היה עולה בידו לעשות שלום, והיה מציל את העיר.

נמצא אם כן, ששני המקדשים נחרבו משום עבירה זו של פריקת עול המלכות, והדבר צריך ביאור, מה חומר באיסור זה, שלא יגזר חורבן עד שיעברו גם על זה.

וביחזקאל פרק י"ז מצינו שחומר הענין הוא הפרת שבועה - "הנה בא מלך בבל וכו' ויקח מזרע המלוכה ויכרת אתו ברית ויבא אתו באלה וכו' להיות ממלכה שפלה לבלתי התנשא אל, לשמר את בריתו לעמדה, וימרד בו וכו' הימלט העשה אלה, והפר ברית ונמלט". ומבואר, שנבוכדנצר השביע אותו באלה וברית שלא ימרוד. אלא שבאמת הכתוב מעיד בהמשך, שאי"ז ברית עם נבוכדנצר בלבד, "כה אמר ה' חי אני אם לא אלתי אשר בזה ובריתי אשר הפיר ונתתיו בראשו". ואת אותו לשון מצינו לעיל מיניה בפרק ט"ז, על הברית של ה' עם ישראל, "ואבוא בברית אתך נאם ה' ותהיי לי וכו' ועשיתי אותך כאשר עשית אשר בזית אלה להפר ברית". ונראה מזה, שהפרת הברית עם נבוכדנצר היא סמל להפרת הברית והאלה שיש לנו עם ה'.

והטעם בזה, שישראל קבלו בברית שנכרתה בערבות מואב את קיום התורה באלה ושבועה. והיינו שקבלו על עצמם שאם לא ישמרו את התורה יבואו עליהם הקללות הכתובות שם. נמצא, שגם כשעוברים על התורה, כל עוד אינם מבעטים בקללות הכאות עליהם, אין כאן הפרת ברית גמורה, שסוף סוף ישנו חלק בברית שמדבר גם על האפשרות הזאת, שיעברו על התורה, והם קבלו על עצמם קללות למקרה הזה. אולם כשה' מעמיד בעולם מלך שתפקידו להיות מקל ביד ה' להעניש את החוטאים, והרי בא המלך וג"כ משביע אותם שישפלו תחת ידו, ומבלי דעת היא היא השבועה שהשביעם המשלח, אזי כשישראל מפירים את השבועה עמו, הרי הם מבזים ומבטלים את האלה והברית של ערבות מואב, ונמצא שהפרו

"אנכי עשיתי את הארץ וכו' ונתתיה לאשר ישר בעיני. ועתה אנכי נתתי את כל הארצות האלה ביד נבוכדנאצר מלך בבל עבדי וכו' ועבדו אותו כל הגוים ואת בנו ואת בן בנו עד בא עת ארצו גם הוא וכו'. והיה הגוי והממלכה אשר לא יעבדו אותו את נבוכדנאצר מלך בבל וכו' בחרב וברעב ובדבר אפקד על הגוי ההוא נאם ה' עד תומי אתם בידו" (וימיו כ"ז).

בפסוקים אלו מבואר האיסור החמור לפרוק עול שעבוד מלכויות, שהעונש על זה הוא חרב רעב ודבר, והוא מה שאמרו חכמים בכתובות קי"א. - "שהשביע הקב"ה את ישראל שלא ימרדו באומות העולם" ו"אם אתם מקיימין את השבועה מוטב, ואם לאו אני מתיר את בשרכם כצבאות וכאילות השדה". ואמנם בפסוק המובא לעיל מוזכר האיסור כמכוון גם לשאר הגוים, שאסורים הם למרוד במלך בבל, אבל עיקרו מכל מקום נאמר בשביל ישראל, ככתוב בפרק כ"ה - "כי הנה בעיר אשר נקרא שמי עליה אנכי מחל להרע, ואתם הנקה נתקו?". וראיתי לבוא במאמר זה לפרש חומר האיסור מן המקראות, ולבאר עד כמה זהו ענין מרכזי ביחס בין ה' לישראל, שלא יפרקו מעליהם עונש זה שנתן להם.

[אמנם יש להקדים ולומר, שישנו גבול לזמן האיסור, שכבר כתוב "עד שתחפץ", ועיקרו הוא הזמן המקביל למה שהובא שם בגמ' "עד יום פקדי אותם", והוא הנקרא במגילה י"ב ע"א 'פקידה בעלמא', שאינה הגאולה השלימה, והצרות עדיין רבות, ואעפ"כ בטלה השבועה, וכפי שהיה בעליית בית שני. ואכמ"ל, שאין זה ענין המאמר].

המעייין בפסוקים המובאים לעיל יראה, שאילו היו שומעים בקול ירמיהו ועוברים את מלך בבל, לא היתה ירושלים נחרבת. וכן בפרק ל"ח ירמיהו מזהיר במפורש את צדקיהו - "אם יצא תצא אל שרי מלך בבל וחיתה נפשך והעיר הזאת לא תשרף באש וחיתה אתה וביתך, ואם לא תצא אל שרי מלך בבל ונתנה העיר הזאת ביד הכשדים ושרפוה באש ואתה לא תמלט מיד". ומבואר מזה, שאפילו אחרי כל החטאים שחטאו ישראל, היה די בעצם העונש שהם משועבדים למלך

יהודה חותם על יד ימיני כי משם אתקנך", ושם כתוב "כתבו את האיש הזה ערירי... כי לא יצלח מזרעו איש ישב על כסא דוד ומשל עוד ביהודה". ובסופו של דבר זורבבל פחת יהודה ראש העליה הראשונה היה מצאצאיו, ולא זו בלבד, אלא שנתנבא עליו חגי בפרק ב', בלשון הפוכה, "אקחך זרבבל בן שאלתיאל עבדי נאם ה' ושמתיך כחותם כי בך בחרתי". ואמרו ע"ז בסנהדרין ל"ז: כי "גלות מכפרת שלשה דברים, שנאמר הישב בעיר הזאת ימות בחרב ברעב ובדבר והיוצא ונפל אל הכשדים הצרים עליכם וכו', גלות מכפרת על הכל שנאמר כתבו את האיש הזה ערירי וכו' ובתר דגלה כתיב ובני יכניה וכו'", והיינו שקבלו על עצמם את הגלות, ובזה קבלו האלה שבברית ה', ולכן הומתק הדין.

מאמר זה מלמדנו פרק בהצדקת הדין. עם ישראל אינו מחויב להשקפת עולם ימינית או שמאלית, עם ישראל הוא עם שכרת ברית עם ה', וזו לבדה נר לרגליו, וכך יתקיים "וזכרתי אני את בריתי אותך בימי נעורייך והקמותי לך ברית עולם" (יחזקאל טו).

את הברית לגמרי, ולא נותר אלא להענישם בכל חומר הדין.

ובאמת מצינו לרשע שקבל על עצמו את האלה והברית, והביא עליו מדת רחמים גדולה. והוא יהויכין מלך יהודה שבא עליו נבוכדנצר כמה שנים קודם לכן, ונכנע אליו יהויכין ויצא לקראתו, ובזכות זה לא נחרבה ירושלים אז, אלא לקחו נבוכדנצר לבבל. ותמיד ירמיהו מנבא לגלות יהויכין דברי ניחומין אל מול גלות צדקיהו, כגון בפרק כ"ד - "כתאנים הטבות האלה כן אכיר את גלות יהודה אשר שלחתי מן המקום הזה ארץ כשדים לטובה וכו' וכתאנים הרעות אשר לא תאכלנה מרע וכו' כן אתן את צדקיהו מלך יהודה ואת שריו...". והספר מסיים בנחמתו - "וארחתו ארחת תמיד נתנה לו מאת מלך בבל דבר יום ביומו עד יום מותו כל ימי חייו" [ונקרא שער על שמו בבית המקדש, כמבואר במשנה בפרק ששי דשקלים, "ולמה נקרא שמו שער יכניה? שבו יצא יכניה בגלותו"].

ועוד דבר פלא היה ביהויכין, שירמיהו מתנבא עליו בפרק כ"ב - "כי אם יהיה כניהו בן יהויקים מלך

לתומכי וידידי האגודה!

ניתן להיות מנוי על עלוני "קדושת ציון" ותוך כך ליטול חלק באחזקת העלון. מתרומה בסך 10 ש"ח לחודש ומעלה, ניתן יהיה לקבל את העלון עד לבית. באותה הזדמנות ניתן להזמין גם כמות של עלונים לצורך חלוקה. לפרטים ניתן להתקשר למספר 052-7137627, או במייל - yyy7@neto.bezeqint.net

דעת ציון הרב יהודה אפשטיין

הכתות הרפורמיות - שורש הבעיה

הר סיני? אתם מאמינים שה' הכליכול קרע את השמים ודבר עם שלם, נתן להם תורה ומצוות והזהיר אותם מפני אי-קיום התורה? אתם מאמינים בכלל שיש ישות בלתי גשמית שבראה את העולם? אתם מאמינים במה שהחושים האנושיים אינם רואים? כולם יודעים את התשובות לשאלות הללו, והם אף לא מסתירים אותן, אז למי בדיוק הם רוצים להתפלל? לישות שאינם מאמינים בה? נשים נאבקות על "זכותן" לקרוא בתורה? מישהי או מישהו מהאנשים הללו מאמין שהספר הזה ניתן לנו בסיני? מישהו מהם מזדהה עם מה שכתוב באותו ספר, אשר בבתי החינוך הרפורמיים מגדירים כספר ברברי ופרימיטיבי? על מה הדיון כאן? על מי שנפשו חשקה להדבק בבוראה דווקא במקום מסוים, שריד בית מקדשנו, שם צווה ה' להקריב בהמות ולזרוק את דמן כדי לכפר על בני ישראל? מישהו מהליצנים הללו מאמין בכל זאת? אז על מה כל הדיון?

במקום לדון ולהתפלל לפי אותן הנחות יסוד לא-יהודיות, על "זכותם" של הרפורמים ועל "פלורליזם" וכן הלאה - מוטב לומר לכולם בפנים את אותה אמת יסודית, ולחסוך את כל אותם דיונים עקרים.

לעיתים קורה, שאנו נסחפים במערבולת שמייצרת התקשורת לתוך דיונים המבוססים על הנחות יסוד, אשר אנו כופרים בהן מכל וכל, ואשר בלעדיהן כל הדיון אינו מתחיל. וראוי לנו החרדים לדבר ה' לבחון בכל נושא מהם הנתונים היסודיים, בטרם נדון על כל פרט לגופו.

דוגמא לדבר אנו רואים במאבק המתקשר בזרמים הכפריים, אם זה בסוגיית הכותל, אם בענייני גיור או בכל נושא אחר. כל העת דנים ודשים בסוגיות על-פי מונחים שהתקשורת החילונית קבעה, ומתוך כך אנו, ציבור יראי ה', עומדים בעמדת התגוננות במקום להיות בעמדה האמתית שלנו ולנופף את המהרסים והמחריבים כאבק שאין בו ממש.

הרפורמים רוצים "להתפלל" בכותל, וכולנו נכנסים ביחד איתם לסוגיות החביבות עליהם, של חופש הפרט וזכות הביטוי ושאר ירקות מן הסוג הזה. תחת זאת, עלינו לשאול - למי אתם בדיוק מתפללים? לבורא עולם, שנתן את התורה? אתם מאמינים במעמד

הרהורים לבין הזמנים

אולם חושבני, שישנו דבר נוסף, מהותי יותר, שניתן לנצל ימים אלו עבורו, והוא לימוד התנ"ך. **הדבר הראשון בחשיבותו להדרכת היהודי בחייו הוא לימוד התנ"ך**, וכמש"כ בני הגר"א בהקדמה לביאור הגר"א על השו"ע - "בראשונה הזהיר להיות בקי בראשונה כל כ"ד ספרים, עם הנקודות והטעמים, ערוכים בכל ושמורים". וכתב הגה"צ ר' ירוחם ליבוויץ המשגיח דמיר (סקנות ספרי "דעת תור"י) - **"והגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל קבע בשיבתו לימוד המקרא בכל יום ויום...** אני עודני זוכר איך שלפנים בישראל, היה כל ילד אצל מלמדו לומד וחוזר במקרא מאה פעמים, **וגם כל הכחינות על התלמידים, היו בזה אם בקיאים הם בתורה בנביאים ובכתובים**, ועכשיו לדאבונינו הרבה מדלגים כל זה ובאים תיכף ללימוד הגמרא, ונשארים בזה לקויים מאוד באמונה וחסרים כל ההתחלה, כל היסוד, בבנין ושכלול כל קומתם."

הגאון רבי יחיאל ויינברג זצ"ל, בעל ה"שרידי אש" מעיד ("כתבי הרב ויינברג" ח"ג עמוד ר"י) - **"בישיבת וואלוז'ין הנהיגו את לימוד התנ"ך**, רבי חיים בעצמו למד בכל יום לבני הישיבה פרשה חומש, ומנהג זה נשאר בוואלוז'ין גם בימי הגאון הנצי"ב". התנ"ך, ממנו אנו

כמדי שנה, יוצאים בני הישיבות לחופשת 'בין הזמנים' אחר תשעה באב, על-מנת לשוב ולפקוד את בית המדרש בראש חודש אלול. לא נכנס כאן לשורשיו של מנהג זה ולשאלה אם יש לו בכלל טעם כאשר יש מזגנים, ואף לא נלאה את הקורא בתאור הסכנות הרוחניות והגשמיות האורבות לפתח בני הנעורים ביוצאם אל מחוץ לבתי המדרש, במיוחד בימי הקיץ הלוהטים.

תחת זאת, ראינו לנכון להציע רעיונות מעשיים, אשר עשויים להועיל רבות לכל אחד מאתנו, כאשר אם נדע לנצל אל-נכון זמן זה, נמצא בסוף, כי לא הייתה כאן בטלה ח"ו, אלא התרעננות לצורך חשיבה מחודשת על דרכנו בעבודת הבורא.

ימי בין הזמנים, כידוע, מבשרים עבור רבים אפשרות ללימוד דברים שאינם זוכים להם במסגרת הישיבתית. לעיתים מדובר במסכתות ממועד וקדשים שאינן כלולות במסגרת הישיבתית, ולעיתים מדובר במסכת מסוימת שבחור פלוני לא זכה ללמוד, אף שהיא נלמדת באופן כללי. יהיו בחורים שירצו להספיק את אותם דפים מהמסכת הנלמדת שלא הספיקו בישיבה, ואף זה מבורך ביותר.

אף כשאנו נמצא במסגרת ישיבתית. הלימוד הישיבתי היום מרוכז סביב לימוד התלמוד, אשר מטבעו נעשב בדיבור חברים ובפלפול ועיון בבית המדרש המיועד לסוג הלימוד הזה, אך לימוד התנ"ך, כאמור, הוא היסוד לכל אורח חייו של היהודי, ועליו לטכס עצה כיצד לקנות קנין הכרחי זה. וכאמור, ימי בין הזמנים מהווים הזדמנות מיוחדת להקדיש את הזמן ואת שימת הלב הראויה לענין.

בחור שינצל זמנים אלו כדי להתעמק בכ"ד כתבי הקודש יזכה לדעת כיצד מתנהל עם בארצו, מהם הדברים שה' ונביאו שמים עליהם דגש, מה כלל אינו מופיע אצלם, איזה משקל לתת לכל ערך, כיצד להתמודד עם סוגיות מורכבות בחיים וכן הלאה. אחר שיזנק לתוך אותו ים אינסופי, ידע גם כיצד למצוא את הזמן ללימוד התנ"ך כראוי אף בימים הרגילים. כי הם חיינו ואורך ימינו, ובהם נהגה יומם ולילה.

שואבים אורחות חיים, ממנו שאבו רבותינו את כל הגותם בהלכה ובאגדה, הפך ברבות השנים לכלי אין חפץ בו, ואילו לא תקנו לנו קריאת התורה והפטרה בציבור, אף מעט זה לא היה בידינו.

אדם שלומד תנ"ך מקבל צורת הסתכלות שונה על החיים, הוא יכול להתגבר על שטף החיים ועל תרבות המערב האופפת אותנו מכל כיוון ולהעמיד כנגדה את דבר ה' בכל תחום שיהא. במיוחד כיום, כאשר חזרנו לארצנו ושאיפתנו לחזור לחיים של אומה הולכת וקורמת לה עור וגידים, לא יתכן שנגיע לאן שהוא בלא לימוד מעמיק ויסודי של התנ"ך.

אמנם רבותינו ראשי הישיבות בדורנו לא קבעו את לימוד התנ"ך לחלק מסדרי הישיבה, אך דבר זה אינו פוטר כל אחד ואחד מאתנו מלמצוא את הזמן לאותו לימוד יסודי לעצמו, כפי שבעל בית אינו פטור מכך

שורש בעיית הגיור – בהגדרת הזהות היהודית

אולם חשוב מכך הוא להבין מה מניע קבוצה שלמה של רבנים להוביל מהלך כזה של רמיה ולהוליך אותנו שולל, תוך שימוש במניפולציות שונות ומשונות ותוך סיוע אוהד מהשלטון החילוני והתקשורת העוינת לתורה. כאשר יורדים לעומק העניין מבינים, כי קיימת כאן הבנה שונה מהמקובלת באומה מאז ומתמיד ביחס למהותו של עם ישראל, ומשום כך הסכנה היא כה גדולה, ועלינו לחשוף אותה ולהציגה לעיני כל.

כפי שבא לידי ביטוי בפרסומיהם, רבני צה"ר רואים ב'ישראליות' ביטוי לגיטימי של זהות יהודית, אשר לא בהכרח קשורה לתורה ולמצוות. בעוד התורה אינה סובלת זהות אחרת מאשר יהדות שהיא דת ואומה יחדיו, עם הדבוק בתורתו ובאלוקיו, רבני צה"ר מנסים להכיל אף את הזהות הישראלית המנותקת מהתורה כזהות יהודית. הם אמנם מעדיפים שהישראלי יהיה גם דתי, אך בהגדרת זהותו היהודית הם אינם רואים בכך חלק הכרחי. מדובר באסון רעיוני, אשר מעמיד סימן שאלה גדול מעל כל מפעל הציונות הדתית, וחובה על כל מי שיראת ה' בלבו מקרב אותו ציבור להתנער מאותו גוף, משום שיש בהגדרה זו הרס של יסודות היהדות. אחר שנוצרה כזו זהות, מובן גם מדוע קבלת עול מצוות אינו דבר הכרחי בגיור. **כי הוא אינו הכרחי בזהות היהודית.** וזה לב הסוגיה, וטענה זו בתמצית מגלמת את כל הטענה החרדית כנגד הציונות הדתית – שזו האחרונה אינה רואה בהלכה המסורה את דרך הקיום הלגיטימית היחידה של עם ישראל, את הזהות היהודית, אלא יש בה מימד נוסף – 'ציונות' – אשר לעיתים מוסיף ולעיתים גורע ביחס לזהות היהודית המקורית. ואכן, הציבור החרדי

לאחרונה עלתה לדיון הצעתם של גורמים מסוימים להתיר לרבני ערים לערוך גיורים על-פי שיקול דעתם בלא צורך בבית דין ארצי שיאשר את הגיור. כמובן, שמאחורי המעטפה הפרוצדורלית עומדת מטרה הרבה יותר מהותית, והיא לקעקע את ההלכה המסורה, ולפיה 'גר' שלא קיבל על עצמו עול תורה ומצוות הרי הוא גוי לכל דבריו. מכיון שאותם רבנים ניארו־קונסרבטיביים הדוגלים ב'תיקון' האמור מעוניינים להתחמק מהתמודדות הלכתית ומחשיפת ערוותם ברבים כמי שאינם נאמנים להלכה המסורה, הם מעדיפים להסיט את הדיון לכיוונים שונים, לדבר על "שליטת" החרדים וכן הלאה, ועל-ידי כך להסית את הציבור כנגד אלו השומרים על ההלכה לבל תרמס תחת מגפי רבני צה"ר וחבריהם. הציבור הרחב, שאינו מבין מימינו ומשמאלו, רק שומע את הצרוף 'רבנות' ו'מונופולי', והקרב התקשורתי כבר הוכרע לטובת ה"מקילים".

אז כדאי לעשות כאן סדר, ולרדת לעומק כוונותיהם של המגיירים הפשרנים. ההלכה היא ברורה. בלא קבלת עול מצוות אין כאן שום מעשה גרות. אלו המדקלמים את מה שמלמדים אותם באולפן בלא כל כוונה לקיים מצוות הרי הם עושים מעשה קוף בעלמא. ההלכה אינה מעוניינת בהשמעת הברות כאלו ואחרות מפי המתגייר, זו לא תקיעת שופר, אלא ככוונת הלב, המתבטאת כלפי חוץ באמירה בפה. כאשר הגר אינו מתכוון לשום דבר ממה שהוא אומר, דבריו בטלים ומבוטלים, וכאשר הדיין יודע זאת ובכל זאת מאשר את הגיור, טליתו חשובה כמרדעת של חמור.

החרדים בטענתם, ואותה 'ציונות' אינה אלא כסות עיניים לעקירת התורה.

הציונות הדתית עומדת כיום על פרשת דרכים ועליה לבחור - להבהיר לעין כל, כי התורה שלה והתורה של העולם החרדי היא אותה תורה, אותה הלכה, והציונות כאמור רק באה להגדיר את מקום קיום התורה ואת השאיפה לקיום דבר הנביאים בימינו, או שמא, חלילה, לאמץ תורות זרות ברוח הרפורמה ובכך להצטרף לכל אותן תנועות שעזבו את כלל ישראל במשך הדורות. נושא הגיור מחדד את נקודת הבחירה, ויש לקוות שבזכותו יתעשתו רבים ויחזיקו בתורה המסורה.

הנאמן לארץ-ישראל ואשר מבין את חשיבותה רואה בה ערך רק משום היותה הקרקע המיועדת לקיום הברית בין ה' לעמו, ואין זהות יהודית מלבד זאת הכתובה באותה הברית.

תשובתה של הציונות הדתית האותנטית, זו המעוניינת להמשיך להכלל בכלל נאמני התורה, כנגד אותה טענה אמורה להיות, שבאמת אין ה'ציונות' באה להוסיף או לגרוע מאומה מהגדרת הזהות היהודית, אלא היא באה לבאר את מקום קיומה של התורה ואת חשיבותה של ארץ-ישראל במסגרת אותה תורה. אולם אם, כדבר רבני צה"ר, יש כאן זהות יהודית שונה, שאינה מחויבת לתרי"ג מצוות, אזי הוכח, כי צדקו

תרומה לזיכוי הרבים

חדש! ניתן לתרום לאגודת "קדושת ציון"
גם באמצעות "נדרים פלוס" ו"קהילות"

